VIAȚA ILUSTRATĂ

ANUL IX. Nr. 4 IUNIE 1942

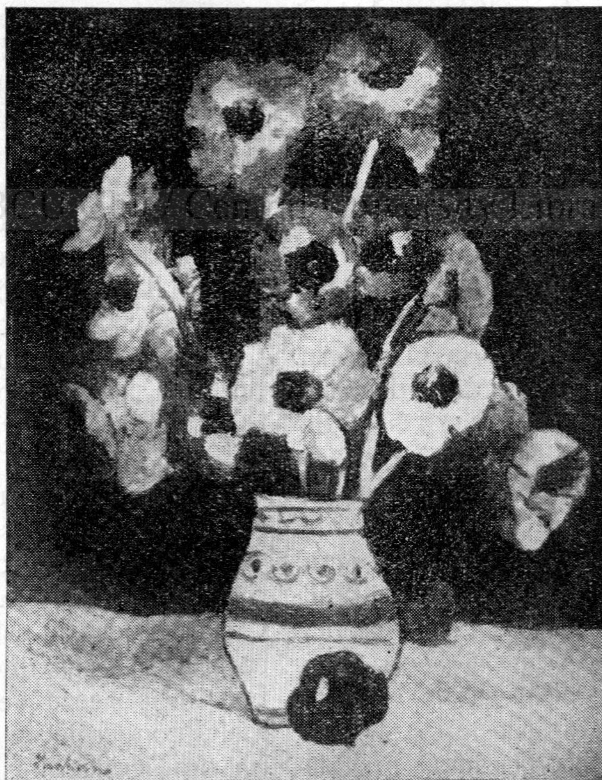
Anul IX | Iunie 1942 | Nr. 4

VIAȚA ILUSTRATĂ

CITADELA DE DINCOLO DE CULME

de V. SĂMĂRTINEAN

Citadela, celebra carte a lui A. J. Cronin, nu este numai o captivantă frescă a societății engleze contimporane, un rechizitoriu crâncen împotriva medicilor cari și-au comercializat profesiunea lor în gradul ultim. Ea este, înainte de toate, o caldă, o patetică pledoarie pentru o concepție idealistă de viață. Viața lui Andrew Manson, personagiul – axă al romanului, a fost la începutul carierii sale de doctor provincial, o poemă de lumină, o reverie pastorală. Sufletul lui era o harfă providențială de nebănuite armonii lăuntrice. Din adâncurile acestui suflet țâșneau spontan sentimente de bunătate, de înțelegere a suferințelor celor mulți și necăjiți, de caritate, de altruism. Toate faptele lui purtau nimbul omului îndrăgostit de misiunea lui. El se identifica întru totul cu această nobilă misiune de medic. O formidabilă energie spirituală îi ținea conștiința trează și-l ajuta în urcușul său către citadela aceia pe care o bănuia așezată undeva dincolo de culme. Alături de viața lui Manson, se scurgea în aceeași albie liniștită și idealistă, viața soției sale. Sufletul ei era însă mai viu, mai incandescent decât al lui Manson. Femeie seducătoare și de o frumusețe fizică statuară, această tovarășe de viață a lui Manson era inzestrată cu o frumusețe spirituală uimitoare. Antenele sufletului ei adulmecau și mai adânc această citadelă ascunsă undeva dincolo de culme. Sufletul acesta ardea intens și nu admitea niciun compromis în ascensiunea lui către Dumnezeu. Era o candelă veșnic aprinsă. Manson, după ce vremea exuberanțelor lirice și a entuziasmului dela început a trecut și după ce s'au mutat din orașul obscur și patriarhal de provincie într'o mare metropolă, și-a aruncat întreg idealismul peste bord și s'a lăsat stăpânit de pasiunea patologică a banului, de dorința năvalnică de a se îmbogăți cu orice preț și prin orice mijloc avuabil. Cugetul său se încărca din zi în zi cu tot mai multe păcate. Imaginea citadelei de dincolo din culme s'a estompat cu totul în sufletul lui și n'o mai putea întrezări deloc.

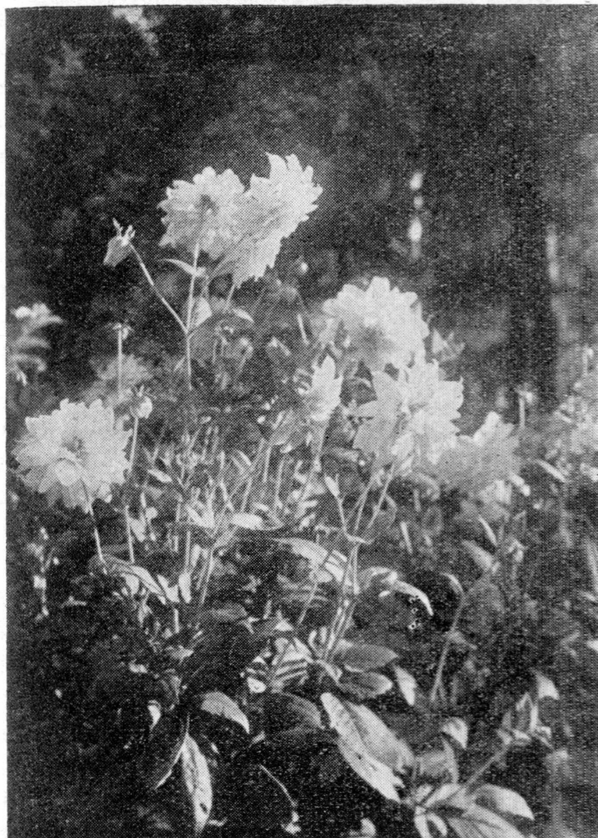
Luchian: Flori

Profesiunea sa de medic este tot mai adânc eclipsată de pofta de a câștiga câți mai mulți arginți, de a strânge o avere fabuloasă, cu riscul oricăror abateri morale. Prins pe povârnișul acestor tentații puternice, el uită, rând pe rând, cele mai elementare comandamente de etică profesională medicală. Uită pe cei săraci și necăjiți pe cari odinioară îi consulta gratuit și-i îngrijea cu o paternă afecțiune. S'afundă tot mai mult în smârcurile imunde ale pă-

mântului. Devine captivul efermerului, prizonierul deșertăciunii lumești. Uită chiar iubirea care-i transfigurase odată viața și-i sincroniza bătăile inimii, în ritm de mare simfonie spirituală, cu acelea ale inimii soției sale. Uită chiar de Dumnezeu. Insăși unirea sa conjugală se destramă, este periclitată. Il copleșește un fel de lâncezeală morală care mai târziu se transformă într'o adevărată apatie față de idealurile sublime pe cari le avusese la începutul vieții, într'o adevărată încremenire lăuntrică. Rând pe rând se aștern păcatele peste sufletul său ca niște grele servituți, ca niște pietre de moară și-i paralizează orice avânt spre inima cerului. Nu-l mai desparte decât un singur pas de iremediabila pulverizare a ființei sale spirituale. Torentul afacerilor îl duce tot mai departe și de Dumnezeu și de idealurile frumoase ale vieții și de soția sa. Atunci însă, ca printr'o minune, intervine credincioasa lui tovarășe de viață, care a rămas vie spiritualicește și care veghia iubitoare și devotată, ca o statornică mustrare, în umbra căminului lor conjugal. Tensiunea ei spirituală era aceeași și nu îngăduia nicio concesiune făcută păcatelor lumești. Ea nu s'a lăsat ispitită de nicio deșertăciune lumească. Stagnarea sufletească a soțului ei o îndurerează profund. Pledoaria ei pentru a-și readuce soțul la viața curată, idealistă, desinteresată, dela începutul carierii sale de doctor, este impresionantă și rezumă o magnifică concepție de viață. „Nu-ți mai aduci aminte, Andrew, cum îmi vorbeai înainte de viață, că este o luptă împotriva necunoscutului, un asalt împetuos spre înălțimi, ca și când ai vrea să cucerești o fortăreață pe care n'o poți vedea, dar a cărei existență o bănuiești că trebue să fie undeva dincolo de culme?" Sforțările ei sunt atât de perseverente și de eroice, încât în cele din urmă ea reușește să-l readucă în făgașul luminos al idealismului. Atâtea virtuți adormite se trezesc deodată în sufletul lui Manson. Bucuria ei este nemărginită, o face să exulte de fericire. Căci soțul ei „pierdut a fost și s'a aflat, mort a fost și a înviat", întocmai cum scrie la Cartea Sfântă.

Soțul ei era din nou sub aripile lui Dumnezeu. Revirimentul acesta spiritual al soțului ei stârnește în sufletul acestei plăpânde și angelice făpturi un ecou atât de puternic, încât în entuziasmul ei fără seamăn traversând în fugă strada — pentru a face cumpărături dela o prăvălie din apropiere, ca să improvizeze o masă frugală soțului ei — ea este călcată de un automobil și este omorâtă pe loc. Jertfa ei n'a rămas însă zadarnică: Soțul ei fusese readus la viață, la adevărata viață. Drumul a fost anevoios, din cale afară de greu, dar victoria a fost câștigată. Un suflet a fost salvat și cucerit pentru împărăția lui Dumnezeu. Sufletul soțului ei trăia din nou. Era iarăși viu, așa cum a fost la începutul unirii lor conjugale. Și va porni să cucerească abia acum, fără să se mai poticnească, citadela de dincolo de culme... După ani de zile dela consumarea tragicului eveniment al morții soției sale, ducându-se odată în cimitir să se reculeagă și să plângă pe mormântul ei și ridicându-și privirea ostenită în sus, el a zărit în adâncul insondabil al cerului „o trâmbă de nori luminoși, cari luaseră forma unui zid de metereze". Era viziunea citadelei idealurilor sfinte și nepieritoare de viață, pe care soția sa a cucerit-o și a pecetluit-o cu jertfa propriei sale vieți. Era suprema lui regăsire spirituală. Era o revelație pe care i-o trimitea soția lui din lumea de dincolo. Nu era o simplă vedenie. Nu era o halucinație. Era o confruntare adâncă cu rostul vieții lui, cu destinul lui, cu Dumnezeu. Era o invitație la eroismul vieții. Era imaginea citadelei de dincolo de culme, pe care va trebui să o cucerească și el, așa cum a cucerit-o adorabila și neuitata sa soție.

Citadela din cartea lui Cronin nu este o simplă creațiune fictivă de romancier. Citadela aceasta este supremul obiectiv spre care trebue să tindă orice suflet omenesc. Ea simbolizează cea mai sublimă, cea mai înaltă concepție de viață la care poate adera un om: concepția religioasă — creștină. Fiecare din noi trebue să facă eforturi eroice pentru a cuceri această fortăreață de dincolo de culme, în care sufletele noastre vor găsi deplină odihnă și fericire. Fortăreața aceasta, a cărei viziune fascinantă ne atrage pe fiecare atunci când scrutăm nemărginitul orizont, este fără îndoială cerul năzuințelor și nădejdilor noastre creștine. Dumnezeu ne-a dat viața ca să cucerim cu ea această cetate spirituală, cerul acela de sus, care totuși ni se pare atât de departe și atât de inaccesibil. Dar pentru a cuceri cerul acesta,

Colț de grădină

al celei de pe urmă odihne și fericiri a omului, trebuie să fii viu, să trăiești idealurile creștine de viață cu toată ardoarea sufletului tău. Să le afirmi viril și puternic în inima ta. Să arzi „cu duhul". Omul este o mână de țărână. Numai o mână de țărână. Dar mâna asta de țărână poartă în ea o scânteie divină: sufletul... „Atunci luând Domnul Dumnezeu țărâna din pământ, spune Biblia, a suflat în fața lui suflarea de viață și s'a făcut omul ființă vie"... Dumnezeu a făcut pe om după chipul și asemănarea sa: ființă vie. Micșoratu-l-a numai cu puțin față de ingerii Săi. I-a dat un prestigiu, o noblețe spirituală unică. I-a dat suflet nemuritor. Iar Fiul lui Dumnezeu a fost trimis în lume ca să potențeze viața acestui suflet... „Eu am venit ca să aveți viață"... Viață, deci, cere Dumnezeu dela om. Suflet viu cere Dumnezeu dela om. Căci numai „duhul este care face viu". Viață cere Dumnezeu dela om. Altminteri, omul este o ființă moartă. Deși pare paradoxal, omul poate să fie mort înainte de a intra prin poarta sumbră a cimitirului. Viața omului nu începe la leagăn și nu sfârșește la mormânt. Viața omului începe abia în clipa în cara încearcă să trăiască cu toate fibrele sufletului său, așa cum i-a poruncit Acela care l-a creat, și sfârșește în clipa în care elanul său dispare. Omul trebue să fie o ființă vie, să-și lase sufletul să respire năvalnic și să-l ajute să găsească ceeace este de o esență cu el: pe Dumnezeu. Fără o ancorare adâncă în Divinitate nu se poate concepe o viață spirituală, nu se poate concepe o ființă omenească vie cu adevărat. In aceasta consistă tot farmecul, toată demnitatea și toată valoarea omului. Aceasta împrumută omului frumusețea sa fără de seamăn. Omul nu-și poate justifica filiațiunea divină decât prin sforțările pe cari le face de a se ridica, într'un avânt impetuos și fără de hodină, spre tăriile albastre ale cerului, prin râvna sa neistovită de a cuceri „citadela de dincolo de culme".

Dar, să mărturisim sincer, care din fiii veacului acesta desaxat și cu fețe atât de bizare și de ostile preocupărilor spirituale, se va mai opri, măcar o clipă, în drumul lui de pierzanie, să asculte aceste

Jalea: Victoria

magice cuvinte, să le pătrundă înţelesul lor adânc şi să le adulmece nebănuita vraje şi misterul pe care-l cuprind? Care dintre oameni mai luptă astăzi pentru cucerirea citadelei de dincolo de culme? Care dintre oameni mai are sufletul viu? Cine mai trăieşte astăzi sub imperiul idealurilor de viaţă nepieritoare şi al poruncilor lui Dumnezeu?

Intr'adevăr, aşa este. Omul caută astăzi împărăţia pământului! Cuvântul lui Isus prin care l-a îndemnat „să caute mai întâi împărăţia cerurilor, pentrucă toate celelalte i se vor adaoge lui", nu mai găseşte ecou în sufletul opac şi sterp al omului. Fiindcă omul nu este nici crin de câmp, nici pasăre. Mai întâi şi mai pe urmă, omul caută astăzi împărăţia pământului şi luptă năpraznic pentru cucerirea acestei împărăţii. O butadă veninoasă care poartă paternitatea temerarului filozof Nietsche ilustrează într'un chip cum se poate mai sugestiv şi mai veridic această tendinţă ostentativă a omului de a se emancipa de sub tutela lui Dumnezeu, de a-şi seculariza toate ţelurile de viaţă şi de a ajunge să fie stăpân nediscutat peste împărăţia pământului. „Noi nu vrem să intrăm în cereasca împărăţie", spune necredinciosul filozof. „Noi am devenit bărbaţi. Deci, vrem împărăţia pământului". Am devenit bărbaţi. Nu mai avem nevoe de sprijinul Tău, Doamne. Numai suntem copii naivi. Nu ne mai poţi păcăli. Nu mai vrem himere. Nu mai vrem ficţiuni. Vrem împărăţia pământului... Aceasta e argumentarea prin care încearcă omul să-şi justifice abaterile dela legea divină şi să-şi întemeieze dreptul de a cuceri împărăţia pământului... Impărăţia pământului este o certitudine pentru a cărei cucerire orice luptă şi orice mijloc de luptă, apar pe deplin legitimate. Pe câtă vreme împărăţia cerurilor, citadela aceea enigmatică şi ascunsă undeva dincolo de culme, este un simplu postulat spiritual al omului, este o aspiraţie vagă şi incertă a sufletului omenesc... Suntem oameni maturi. Ne-am emancipat din cătuşile unui idealism perimat şi sarbăd. Mai bine cu Satana, care ne dă lumea aceasta cu toate bunurile ei şi cu toţi aburii ei, decât cu Dumnezeu care ne făgăduieşte o lume imaterială şi nesigură. Mai bine împărăţia pământului decât împărăţia cerurilor...

Biserică veche

Când omul ajunge la asemenea concepţie materialistă de viaţă, nu trebue să ne mai suprindă ceeace se întâmplă astăzi în lume. Lupta omului pentru împărăţia pământului lămureşte până la evidenţă desechilibrul care stăpâneşte astăzi lumea. Inlocuirea omului spiritual cu omul de lut justifică toată tragedia prin care trece omenirea astăzi. Sub imperiul acestei dogme nefaste a materialismului omul a devenit o fiară. Nu mai poţi recunoaşte în omul acesta imaginea aceluia care l-a zidit după chipul şi asemănarea Sa. Sufletul său e mort, e paralizat. Conştiinţa sa nu mai reacţionează, ori cât ar fi de odioase faptele pe cari le săvârşeşte. Când omul se desparte de Dumnezeu, el nu mai ştie ce este iubirea, ce este mila, ce este iertarea, ce este dreptatea, ce este adevărul, ce este binele, ce este lumina, ce este sfinţenia, ce este caritatea, ce este abnegaţia, ce este jertfa, ce este altruismul. Acestea toate trebue să se întâmple, când omul ajunge să arunce lui Dumnezeu această teribilă sfidare: Nu mai vrem cereasca Ta împărăţie. Suntem bărbaţi acum. Deci, vrem împărăţia pământului... Fiindcă această sfidare a omului echivalează cu o totală secularizare a destinului său. Prin aceasta omul aderă la o concepţie de viaţă exclusiv materialistă şi alungă definitiv pe Dumnezeu din prestolul sufletului său. Ori, fără Dumnezeu şi fără legea Lui, pământul se preface într'un adevărat iad, nu într'o împărăţie de fericiri, cum crede omul...

După potolirea uraganului, care mai curând sau mai târziu va trebui să înceteze, demnitatea spirituală a omului se cere să fie iarăşi reparată, să fie iarăşi reabilitată. După această experienţă dureroasă, omul va trebui să înveţe odată mai mult, că singura strădanie care nu-l poate înşela nicio-

Victoria (statue din veacul II î. Hr.)

dată este aceea pe care o cheltuieşte pentru cucerirea obiectivului spiritual pe care i l-a stabilit Dumnezeu: citadela de dincolo de culme. Va trebui să-şi revizuiască radical concepţia materialistă de viaţă, să se lepede de obsesia împărăţiei pământului şi să înţeleagă odată pentru totdeauna, că nu mai poate lupta pentru realizarea acestei utopii decât cu riscul unor dezastre şi mai mari. Să revină la principiile de viaţă creştină, fecunde şi eterne. Căci numai din aceste principii îşi poate face piedestal de adevărată fericire şi de netrecătoare bucurii. Să-şi repună sufletul în toate prerogativele lui, fiindcă numai „duhul este care face viu", numai el poate să dea omului o împăcare desăvârşită, ajutându-l să cucerească citadela de dincole de culme şi să între în comuniunea nemijlocită cu Dumnezeu.

FLUER CIOBĂNESC

de STEFAN CĂPRARIU

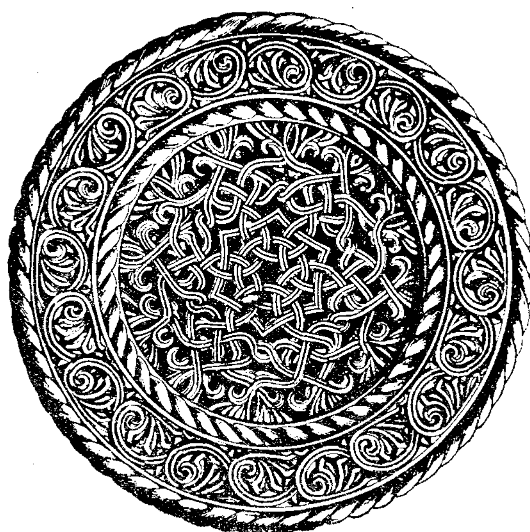
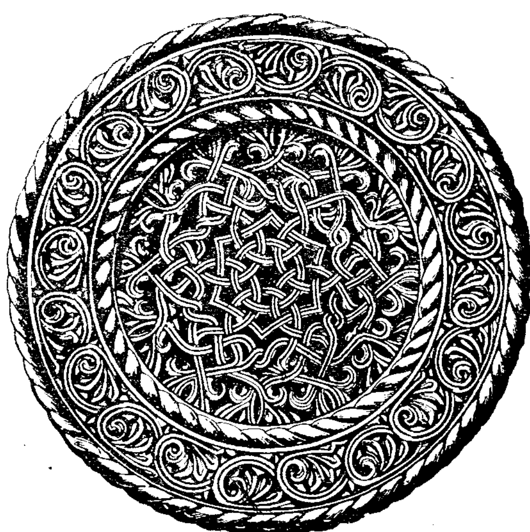
A ţâşnit frunza din creangă,
Valea-i dangăt de talangă,
Viorele-şi scot scufiţa,
Sburdă'n turmă mioriţa,
Meditează'n bot dulăii
Lângă stână'n fundul văii.
Doarme într'un cot ciobanul
Şi-şi sugrumă'n vis aleanul.

Fuge vântul prin pădure
Alungând fantome sure,
Codrul îl cuprind fiorii,
Zornăie pe boltă norii.
Frunzele-şi îndoaie creanga,
Behăie fugind... talanga.
Latră câinii, strâng în turmă
Oile rămase'n urmă,
Flueră ciobanu'n stână,
Lângă mame miei s'adună.
Clinchenesc în picuri rare,
Ploaie de mărgăritare,
Fulgere trosnesc, se'ndoaie
Brazii'n lacrima de ploaie.

Ochiul cerului zâmbeşte,
Poaia clinchetu-şi opreşte,
Baciul scapără'n amnar,
Foc aprinde sub căldare:
Mămăliga clocoteşte,
Baciul lângă foc doineşte,
Cântec vechi de dor şi jale
Pentru mândra lui din vale.
Brazii susură pe creste
Şoptind tainic o poveste;
Clinchetul izvorului
Cântă doina dorului.
Linişte-i; de-abia suspină
Plânsul baciului din stână.

M. Barcianu: Idilă

IUDAISMUL TALMUDIC

de Prof. I. GORON

Temelia culturii europene e creștinismul, iar criza europeană în foarte mare măsură e criza creștinismului.

Spre a ne putea da seamă de cauzele adânci ale acestei crize, trebue să ne întoarcem până foarte departe pe drumul istoriei. Creștinismul a avut dela primele lui începuturi și până azi doi dușmani neîmpăcați: duhul păgânătății și duhul desbinării. Aceste două mentalități opuse concepției creștine în decursul vremii au fost reprezentate de diferite grupări omenești și de curente ideologice ascunse sub cele mai variate numiri – cele două mentalități dușmane au rămas aceleași.

Duhul desbinării, duhul sectar, s'a născut din mentalitatea iudaismului talmudic.

Alături de iudaismul biblic al Vechiului Testament, pe care providența divină l-a destinat să fie pregătitorul și temelia creștinismului și care de fapt a încetat deodată cu ivirea creștinismului, istoria mai cunoaște un iudaism, care a stat și stă în cea mai categorică dușmănie cu creștinismul. E iudaismul talmudic.

Talmudul e o colecție de sentințe *fariseice,* al căror scop e să fie „gard al legii“ și să separe poporul evreu de toate celelalte popoare ale lumii. Perioada de cristalizare a iudaismului post-biblic s'a încheiat cam la 700 d. Hr., când centrul de gravitație al evreimii a fost mutat în Spania și Franța. Talmudul ne oglindește deci starea culturală din Palestina și Babilon în primele șapte veacuri creștine.

Fariseismul, care a dat iudaismului caracterul talmudic, s'a desvoltat pe timpul Macabeilor din veleități naționale împotriva tendinței de helenizare. Fariseii sunt cei ce „se separă“ de lucruri și oameni necurați. Cu vremea au devenit o clasă mai puternică decât preoții, o castă, o sectă, o frățietate foarte influentă. Prin acțiunea lor cultul s'a deplasat din biserică în *sinagogă* și în casele particulare. In chestiuni de ritual ei au devenit autoritate, nu preoții. După dărâmarea Ierusalimului întreg Iudaismul a devenit fariseic. Preocuparea lor principală era un *ritualism aspru.* Mentalitatea lor a dominat mentalitatea poporului evreu, devenit prin această mentalitate religioasă castă – popor separat ritualicește – între celelalte popoare.

Incă din timpul Mântuitorului fariseii au început să întocmească o colecție a doctrinei, cunoscută sub numele de *Mișna,* care s'a încheiat cam la 200 d. Hr. Se ocupă cu agricultura, pâinea, sărbătorile, femeile, căsătoria, pagubele făcute altora, proprietatea, idolatria, lucruri sfinte și profane, curate și necurate, zeciuială, jertfe, întocmirea bisericii, curățenia rituală. Mai cuprinde norme de drept și exegeză biblică. Mișna, împreună cu un comentar al ei –

numit *Gemara* – constitue Talmudul. Deoarece există o Gemara palestiniană și una babilonică, există un Talmud palestinian și unul babilonic. Redactarea Talmudului folosit azi s'a făcut în veacul al 6-lea. Pe lângă Talmud se mai utilizează o colecție de tâlcuiri ale cărților Vechiului Testament, cunoscută sub numele de *Midras.* Talmudul constitue o lume aparte, în spiritul căreia și-au făcut educația generațiunile evreești până azi. Ceeace caracterizează mai presus de toate această lume aparte e *raționalismul* îngust și searbăd, lipsit de ori ce avânt simbolic, de orice sesizare a minunatului, vecin cu materialismul. Rabinii fariseici nu filosofau, ci se lăsau în grija judecății practice și astfel au desvoltat o *cazuistică,* încercând să reglementeze viața până și în amănuntele ei. Acesta e motivul pentru care Talmudul se ocupă cu cea mai mare gravitate de lucruri mici și de puțină însemnătate, e searbăd și sec, lipsit de ori ce entuziasm, de orice avânt poetic. Mai are defectul de a cuprinde sentințe și îndemnuri dușmănoase la adresa altor popoare și de a se ocupa de persoana Mântuitorului Hristos cu ură și cu dispreț. Trebue să recunoaștem însă că nu-i este streină nici iubirea deaproapelui, și e laudabil felul cum să luptă împotriva idolatriei.

Dar fariseismul a dat numai formă definitivă iudaismului talmudic; originea lui e mult mai veche decât fariseismul. După părerea lui Chamberlain (Die Grundlagen des XIX. Iahrhunderts) iudeul, în sensul talmudic, actual, al cuvântului, s'a născut în momentul, când *Senacherib* și-a retras armata de sub zidurile Ierusalimului. (701 a. Hr.)

Talmudiști

Grigorescu: Cap de evreu

Factorii istorici și psihologici cari au determinat formarea specificului iudaic, au fost următorii:

Izolarea lui Iuda de Israel, dela care a primit până atunci comandamentele de ordin politic și cultural. Regatul lui Israel s'a nimicit cu 120 ani înainte de cel al lui Iuda. Până atunci Israel dădea inițiativele politice și religioase; majoritatea profeților a fost din Nord.

Rămași singuri în stat independent timp de 120 ani între împrejurări politice foarte dificile, Iudeii au fost obligați să desvolte *până la absurd* zestrea sufletească primită dela Israeliți: reculegerea morală, frica de Dumnezeu, încrederea nemărginită în purtarea Lui de grijă. Nu puteau avea nicio încredere în forța lor politică și armată. Și au dat înțeles verbal, materialist, cuvintelor lui Amos. Credeau că Ierusalimul e invincibil, fiind locuința lui Iahve. In retragerea armatei lui Senacherib de sub zidurile Ierusalimului Iudeii au văzut un semn divin, o minune. Ideea de „popor ales“ a devenit „idee fixă“. Și-a pierdut înțelesul profetic de misiune religios-morală și a primit înțeles *ontologic,* de *predestinație.* Soartea poporului a trecut exclusiv în mâna preoților. Singurul loc de închinare a devenit Ierusalimul. S'a format convingerea, că de atașamentul pasiv la legea cultică depinde

în mod exclusiv soartea poporului. „Dreptatea“ cultică a ajuns suprema virtute.

In robia babilonică s'a format apoi pe deplin iudaismul sectar. Această robie a șters orice urmă a tradiționalismului național-politic. Nimicirii Ierusalimului i s'a dat o tâlcuire pur religioasă, de pedeapsă a lui Dumnezeu pentru păcatele poporului. Sub influința lui Ezechiel s'a format o nouă credință religioasă, străbătută de ură și răzbunare și de neînfrânate nădejdi în viitor. Locul Statului l-a ocupat *nomocrația,* stăpânirea poruncilor religioase. *Ritualismul* a ajuns la o importanță covârșitoare; o eroare rituală era păcat împotriva lui Dumnezeu. Intre Evrei și celelalte popoare s'a ridicat un *separatism* de ordin cultic. Unitatea politică a Evreilor a devenit o unitate confesională; *exclusivismul* a făcut din Evrei un popor „paria“ între celelalte popoare.

In robie Evreii și-au pierdut chiar și limba. Lege, religie și națiune la Evrei sunt sinonime. Din exil s'au întors în Iudea și au rezidit Ierusalimul, oameni preocupați numai de cult și de existența de toate zilele: preoți, leviți și pătura cea mai săracă a poporului. Clasele bogate, cu influință politică, au rămas în exil. „Din exil nu s'a reîntors națiunea, ci o *sectă religioasă“.*

După exil Evreii nici odată n'au mai fost națiune independentă. N-au mai putut avea deci sentimentul adevărat al demnității și libertății. S'a făcut separația strictă de celelalte popoare; nu cinstirea lui Iahve, ci apartinența genealogică era hotărîtoare. Căsătoria cu streine era pedepsită cu moartea. Mâncarea împreună cu streinii era interzisă. Ritualizarea tăierii animalelor i-a constrâns pe Evrei să trăiască ori unde în comunitate. Sărbătorirea Sâmbetei – singurul act de cult, care nu era legat de Ierusalim – a ajuns la o extraordinară importanță. Complicatele legi de curățenie îngreuiau nespus de mult situația agricultorilor; din acest motiv Evreii au devenit locuitori ai orașelor. Regulele de cult au devenit mai puternice decât cele morale, cari și așa primise un caracter de *duplicitate* – una față de „frați“ și alta față de streini – prin ideea de „popor ales“. In contrast cu spiritualitatea preconizată de profeți *ritualismul* devine sfințenie.

Astfel a fost omorîtă și mumificată religia Vechiului Testament. Instituționalismul cultic făcea imposibilă religia harică. Concepția națională a mântuirii făcea imposibilă mântuirea individuală.

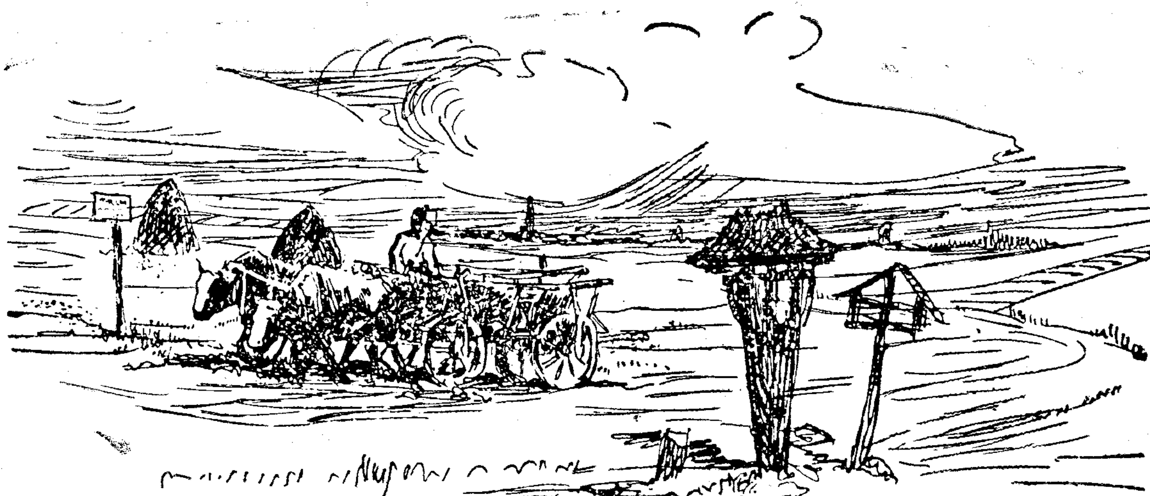
Ceeace a putut menținea la suprafață această religie inumană a fost ideea ***împărăției mesianice.*** Concepția mesianică a iudaismului talmudic e istoric-materialistă, o „fata morgana“, un atentat la demnitatea celorlalte popoare. E mângăerea egoistă care îi menține pe Evrei la suprafață între nenorocirile ce se abat asupra lor. Astfel a devenit iudaismul religia egoismului nesăbuit, religia materialismului cu tendințe de răsturnare a ordinei sociale, leagăn al marxismului și bolșevismului.

Minunea care menține pe Evrei în mijlocul celorlalte popoare e *Biblia.* Dar Biblia concepută ca lege, ca istorie națională, ca garanție a nădejdilor nesăbuite și explicată în duh talmudic. Cum însă Biblia e cartea sfântă și a creștinilor, felul talmudic de a tâlcui Scriptura a influințat și mentalitatea creștinilor ori de câte ori au ajuns în situație politic-socială identică cu aceea a iudeilor, îndemnându-i spre concepții și atitudini sectare, bolnăvicoase, antiumane și anticulturale.

*

Dată fiind actualitatea acută a problemei evreești, autorul acestor reflecțiuni ține să-și mărturisească credința, că rezolvarea problemei evreești e cutrămurător de grea și – poate – Pronia cerească o ridică în calea neamurilor creștine spre a le pune la încercare dragostea, atașamentul, devotamentul și conștiința răspunderii, pe care le-o cere creștinătatea lor. Weltgeschichte ist Weltgericht – istoria lumii e judecata ei. Pârâșilor unei femei păcătoase Mântuitorul le-a zis: „Cel ce este fără de păcat între voi, acela să arunce mai întâi cu piatră în ea“. (Ioan 8, 7).

HRISTOS ŞI PROBLEMELE SOCIALE

de Dr. IOAN PAŞCA

Faptul că există o mulţime de rele sociale, cu toate condiţiile de viaţă mult înaintate faţă de trecut, nu se poate tăgădui. Cel mult se pot discuta pricinile cari au contribuit la ivirea atâtor rele şi nedreptăţi sociale. Adevărul îl constată aceia cari văd originea principală a relelor în împrejurarea nefericită, că societatea omenească e împărţită în două clase: în clasa bogaţilor şi în a proletarilor, aceasta din urmă depinzând în foarte multe privinţe de bunăvoinţa celei dintâi. Intre aceste două clase dăinueşte o duşmănie făţişe ori latentă, după împrejurările momentului. Desfacerea societăţii în aceste două clase s'a vădit mai ales în veacul al XIX-lea şi la începutul veacului nostru. Lumea n'a observat primejdia ce rezultă din această stare a societăţii, decât atunci când clasa proletarilor, sub influenţa doctrinelor socialiste ori comuniste, a început să ameninţe toată structura societăţii. De această primejdie nu e scutită nici biserica şi nici credinţa în general privită. E fapt asemenea constatat că muncitorimea industrială, în special, a devenit duşmana făţişe a religiei şi a bisericii. Vede în credinţa creştină o duşmană declarată a muncitorimei, o încarcă cu o mulţime de injurii şi calomnii. In deosebi credinţa dăruită lumii de Iisus Hristos e acuzată că a abătut veacuri de-arândul privirile omeneşti dela necazurile acestei lumi la aşteptarea unei vieţi viitoare, când are să se facă dreptate deplină. Ura drăcească cu care a fost distrusă biserica ortodoxă din Rusia şi cea catolică din Spania ne dă cea mai luminoasă icoană despre felul cum preţueşte socialismul comunist credinţa creştină.

Ura faţă de bogaţi, împreunată cu o duşmănie tot atât de vie faţă de credinţa creştină cultivată de o bună parte a societăţii omeneşti, i-a făcut pe sociologi şi teologi atenţi asupra marilor primejdii ce rezultă din desfacerea societăţii în două clase cu interese aşa de pronunţat diferite. Biserica ortodoxă, asuprită de veacuri în atâtea părţi ale lumii, sărăcită şi lipsită de bogăţii şi podoabe, sufere pe nedreptul. Pentrucă ea n'a avut niciodată cuvânt de ocară faţă de cei săraci. Despre bogatul nemilos şi nepăsător Intemeietorul dumnezeesc al bisericii afirmă că mai uşor va trece funia corabiei prin urechile acului decât va intra cel bogat în împărăţia cerească. Mântuitorul s'a născut într'o familie săracă de muncitor, ca astfel din adins şi pentru toate vremurile să arate preţuirea Sa faţă de cei săraci şi muncitori. Iar de altă parte ca să risipească pentru totdeauna mândria şi îngâmfarea eventuală a claselor mai bogate, cari de sigur ar fi ispitite să vadă o preţuire specială a lor, dacă Mântuitorul s'ar fi născut într'o familie mai înstărită. Ucenicii lui Hristos se recrutează dintre pescarii săraci de pe malul Genezaretului. Intre primii creştini primiţi în sânul bisericii de apostoli, avem bogaţi şi săraci deopotrivă; în tot cazul majoritatea o formează săracii. Dar nu sunt cazuri de pizmuiri ori mândrii deşarte. Mulţi dintre cei bogaţi îşi vând averile şi preţul îl pun la dispoziţia apostolilor pentru traiul comun al creştinilor. N'a fost însă nimeni silit – şi cei cari voiau să-şi păstreze avuţiile, le puteau stăpâni în bună voie. Creştinii pe aceştia nu i-au dispreţuit. Cei săraci nu i-au considerat pe cei bogaţi ca pe

nişte păcătoşi, toleraţi numai între ei şi nici nu i-au pizmuit pentru avuţiile lor. Preţuirea valorilor omeneşti şi creştine n'a fost cârmuită de criteriul bogăţiei sau al sărăciei, ci de iubirea pe care creştinul o dovedea faţă de Dumnezeu şi faţă de aproapele. Toţi se ştiau fiii aceluiaş Părinte ceresc, fraţi în adevăratul înţeles al cuvântului.

Biserica creştină nu s'a depărtat în cursul veacurilor dela principiile Mântuitorului, pururea a învăţat pe fiii tuturor neamurilor că au datorinţa să iubească pe fiecare om, chiar şi pe duşman, ca pe sine însuşi.

Credinţa creştină, când a fost pentru prima oară propoveduită în lumea atunci cunoscută, a aflat o structură socială întemeiată, la Evrei şi la celelalte popoare, pe sclăvia unei părţi considerabile a oamenilor. Cu mult înainte de venirea Mântuitorului, dorinţa de stăpânire a unora şi puterea covârşitoare a acestora, a adus pe foarte mulţi oameni la sclăvie. Popoarele subjugate furnizau robi pentru săvârşirea lucrurilor casnice şi a altor munci. In agricultură erau, de obicei, întrebuinţaţi numai sclavi. Situaţia sclavilor era mai bună în Răsărit. In Atena sclavul avea drept de azil în biserici şi putea să ceară să fie vândut unui alt stăpân, dacă stăpânul său îl maltrata. Nici portul lor nu se deosebea de îmbrăcămintea altor oameni liberi. In restul Greciei însă sclavii erau tunşi. In Apus în schimb, până pe vremea împăraţilor, stăpânul putea să dispună de sclavul său după bunul său plac. Era obiectul stăpânului său. Putea să-l bată, ori să-l omoare. Republica romană, în urma prea asprului tratament aplicat sclavilor, era în permanenţă agitată de revoltele sclavilor şi avea multe greutăţi cu reprimarea acestor revolte. Mulţi sclavi se prăpădeau, ca gladiatori, pentru a molcomi dorinţele publicului roman dornic să vadă vărsare de sânge omenesc. La Germani sclavul nu avea niciun drept. Legile germane dau stăpânilor dreptul ca să stăpânească pe sclavi după bunul lor plac. *Es ist mein eigen, ich mag ihn sieden oder braten* – este al meu îl pot fierbe ori frige, afirma dreptul german despre sclavi.

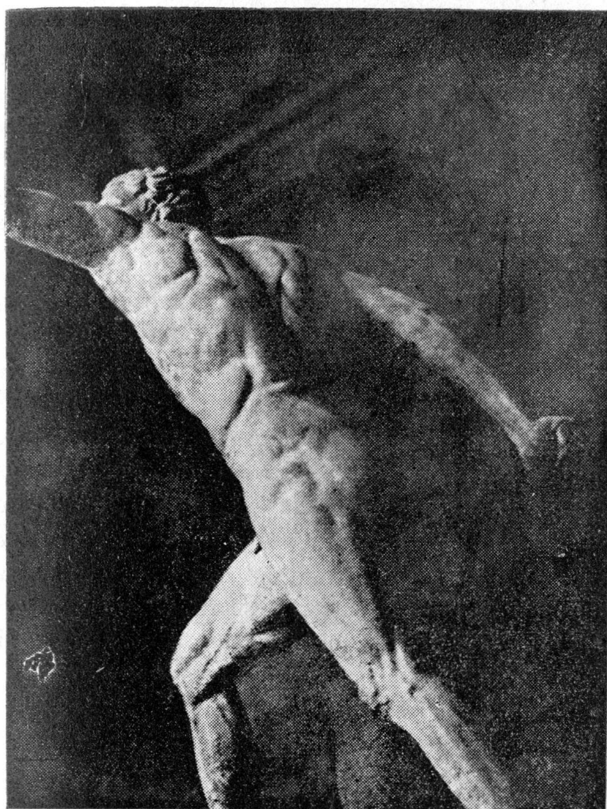
Această situaţie a aflat-o creştinismul; şi cu toate că principiile creştine diferă esenţial de aceste concepţii păgâne, totuşi n'a putut să se răsboiască dela început cu structura socială a vremii. Abia când principiile creştine au străbătut mentalitatea creştină, atunci a venit Constantin cel Mare şi a declarat de ucigaş pe stăpânul care-şi omoară pe robul său. Desfiinţarea treptată a robiei este opera creştinismului. Concepţia creştină a prefăcut convingerile şi sclăvia a dispărut.

După ştergerea sclăviei au urmat veacurile întunecate ale iobăgiei. Unii erau iobagi de bună voie. Foarte mulţi oameni săraci se angajau ca iobagi pe moşiile nobililor de diferite grade. Dar şi nobilii au întrebuinţat toată gama mijloacelor medievale şi pe ţăranii liberi i-au transformat în lucrători dependenţi de ei, ca să-şi poată cultiva marile moşii pe cari le deţineau în cele mai multe cazuri drept răsplată pentru meritele lor războinice. Nobilii dispreţuiau munca, o credeau nevrednică şi incompatibilă cu starea lor socială. Toate muncile le făceau iobagii cari lucrau, cu precădere, pământurile nobililor şi numai în timpul liber puteau să le lucreze şi pe ale lor. Iobagii erau obligaţi să plătească zeciuială şi alte lucruri similare. Biserica ortodoxă, în vremea iobăgiei, a cunoscut numai asupriri din partea mohamedanilor şi ea însuşi a ajuns într'o stare de sclăvie.

In Apus în schimb situaţia bisericii în unele ţări şi la anumite epoci a fost alta. Biserica a beneficiat de latifundii şi a avut iobagi a căror soartă nu s'a deosebit de soarta celorlalţi iobagi aflaţi pe latifundiile nobililor. Veniturile de multe ori au trecut, binişor, peste trebuinţele fireşti ale bisericii şi s'a acumulat şi ura iobagilor, aşa încât unele răsbunări şi cruzimi săvârşite de revoluţia franceză împotriva preoţimei se explică chiar prin faptul că biserica dintr'o greşită înţelepciune omenească s'a „acomodat" la purtarea nobilimei timpului.

Iobăgia a dispărut. A dispărut în mare parte din cauza învăţăturilor creştine. In opoziţie cu vederile păgâne că munca necinsteşte pe omul liber, însuşi Iisus Hristos a lucrat şi şi-a petrecut viaţa Sa pământească într'o familie care şi-a câştigat existenţa prin muncă trudnică. Asemenea au muncit şi ucenicii. Creştinismul binecuvântă munca, declară că lenea e păcat, că acei cari nu lucrează nici să nu mănânce. Aceste principii cu timpul au refăcut convingerile oamenilor şi la fel ca şi în cazul sclăviei şi în ceea ce priveşte iobăgia creştinismul nu prin violenţă şi răsturnare a luptat, ci cu puterea convingerii.

Ce este nobil şi într'adevăr de veşnică valoare în rezultatele pe cari le-au dat marile evenimente din veacurile trecute, când s'au pus bazele vieţii moderne, e de esenţă creştină, a fost cristalizat de biserica lui Iisus Hristos în conştiinţele omeneşti prin înrâurirea ei de veacuri. Adevărata noţiune a libertăţii individuale, a egalităţii sociale şi a frăţiei creştine au fost exagerate ori schimonosite de

Agasias din Efes: Luptător

revoltele diferitelor popoare, dar valoarea lor reală nu poate fi tăgăduită niciodată. Lumea nu le-a practicat decât din momentul când Dumnezeul Mântuitor şi-a răspândit lumina Sa cerească.

Ce fericită ar fi lumea, dacă principiile sociale ale creştinismului ar fi practicate în mod integral şi ar fi ferite de exagerări unilaterale. Dar chiar faptul că aceste principii au fost nesocotite ori schimonosite a adus cu sine, în mod curios, după abrogarea sclăviei şi a iobăgiei, haosul social de mai târziu. In urma concurenţei neloiale, cârmuită numai de dorinţa de câştig, oamenii liberi au adus în scurtă vreme pe semenii lor la sărăcie cumplită. Cel mai slab din punct de vedere economic n'a avut nici un folos de noile invenţii, adeseori foarte costisitoare, iar cel mai puternic din punct de vedere economic, chiar cu ajutorul acestor invenţii, şi-a putut mări puterea sa de a-l concura fără milă pe semenul său. Abstracţie făcând dela invenţii, cel mai puternic economiceşte, fără prea mari primejdii pentru sine, putea să-şi vândă produsele sale pentru un timp oarecare, suficient pentru a sdrobi pe concurentul său, sub costul real, silind astfel pe concurentul său, dacă vrea să realizeze şi el ceva, să vândă şi el la aceleaşi preţuri, deci cu pierdere. Dar până când pierderea pentru cel mai tare economiceşte e cel mult supărătoare, pentru cel mai slab e de-adreptul distrugătoare. Prin aceste mijloace mulţi oameni de sine stătători au ajuns în scurtă vreme să fie proletari. Meseriaşi, comercianţi, agricultori au cunoscut această soartă în număr foarte mare şi au îngroşat astfel rândurile proletarilor ieşiţi din rândurile muncitorilor; toţi aceştia adeseori au rămas fără lucru în urma crizelor şi a închiderii, vremelnice ori pentru totdeauna, a întreprinderilor. Ca să-şi poată acoperi lipsurile cel puţin într'un mod sărăcăcios, au fost nevoiţi să se tocmească pentru nişte salarii de mizerie. Unii patroni nemiloşi, în dorinţa de a câştiga mult, cheltuind cât se poate de puţin, pentru a putea reduce salariile muncitorilor au întrebuinţat, adeseori pentru lucrări foarte grele, copii nevrâstnici ori femei, plătindu-le acestora numai o mică parte din salariile bărbaţilor. Şi nici de aceste salarii de mizerie muncitorii nu erau siguri.

Adeseori trebuiau, din cauza închiderii fabricilor ori a întreprinderilor, să-şi caute alt loc ori să se mute în alte localităţi.

Şi deodată cu sărăcirea claselor largi muncitoreşti s'a desfăcut şi viaţa familiară şi morală. Imitând adeseori clasele conducătoare s'au dedat desfrâului şi alcoolismului. Credinţa creştină, de

Madrassi: Sărutare frăţească

altă parte, a fost subminată de doctrine duşmănoase cari pretindeau că omul nu este zidirea lui Dumnezeu, că a ieşit prin evoluţie din lumea aninimalelor, că nu este viaţă viitoare, ori că cel puţin e foarte problematică existenţa ei. E firesc că în atare împrejurări a ieşit la iveală ateismul acela dur, vulgar, care n'are alte interese şi preocupări sufleteşti decât ura faţă de credinţă şi dorinţa de-a o distruge. Credinţa a fost făcută responsabilă pentru toată starea mizerabilă a proletarilor, pentru că vreme îndelungată n'a lăsat să se îndrepte privirile spre rezolvarea problemelor pământeşti, ci toate le-a amânat pentru momentul când în viaţa viitoare se va face dreptate deplină.

In realitate lupta economică, concurenţa neloială pe acest teren aşa de important din toate punctele de vedere, a fost îngăduită vreme îndelungată ca ceva foarte firesc. Ca o înfăţişare între oameni a selecţiunii naturale a fost sărbătorită şi s'a socotit că aşa precum între animale cel mai tare poate, deci are dreptul, să înlăture ori să-l nimicească pe cel mai slab, tot aşa şi între animalele superioare, între oameni, au se se întâmple toate la fel. După această concepţie darwinistă, care nu poate să vadă în om decât un animal mai desvoltat, animal superior, faptul că cel mai tare economiceşte il distruge pe cel mai slab, e un fenomen foarte natural, împotriva căruia n'avem nimic de obiectat. Şi dacă de fapt omul n'ar fi decât un animal, aceste vederi ar fi îndreptăţite.

Şi e curios faptul, că socialismul şi comunismul, pentru cari doctrinele darwiniste sunt sfinte, n'au observat adâncile repercusiuni pe cari le are chiar pentru proletariat doctrina darwinistă. In opoziţie cu aceste rătăciri, credinţa creştină nu recunoaşte că noi oamenii am fi animale şi nu recunoaşte că lupta pentru existenţă ar putea să fie între oameni la fel ca şi între animale. Căci şi omul cel slab economiceşte este om, la fel de îndreptăţit să trăiască, ca şi cel mai tare. Omul nu poate să distrugă pe semenul său sub nici o formă, dimpotrivă are dorinţa să-l ajute din toate puterile sale.

Faptul incontestabil că în multe cazuri muncitorimea proletară n'a primit decât un salar de mizerie, nu este nici măcar tolerat de morala şi credinţa creştină. Cu multe sute de ani înainte de crizele moderne, Biserica lui Hristos a spus, că e păcat strigător la cer să detragi plata servitorilor şi a muncitorilor. Proprietarii de fabrici şi întreprinderi cari au săvârşit în nenumărate rânduri acest păcat şi n'au dat decât o plată oarecare, dar nici decum o plată dreaptă, au provocat răsbunarea cerească; şi ordinea bună în stat şi societate, atâta vreme cât se păcătueşte prin păcate strigătoare la cer, nu poate să dăinuiască. Viaţa economică nu se poate dispensa de poruncile Decalogului, nu poate să nedreptăţească pe unii, fiind numai spre folosul, nedrept, al altora. Solidaritate trebue să existe între oameni, nu luptă ca între animale.

Aceste vederi nu se pot realiza decât în cazul când lumea care s'a lepădat şi s'a îndepărtat, se va reîntoarce la Iisus Hristos care este adevărul şi lumina acestei lumi. Şi precum adevărurile pe cari ne-a învăţat Iisus Hristos să le cunoaştem au dus nu prin violenţă, ci pe calea pacinică, la ştergerea sclăviei şi apoi treptat la aceea a iobăgiei, la fel, când lumea va practica într'adevăr principiile moralei creştine, va dispare duşmănia dintre diferitele clase sociale. Morile cereşti, adevărurile creştine macină încet, dar sigur şi bine.

PRIMĂVARA

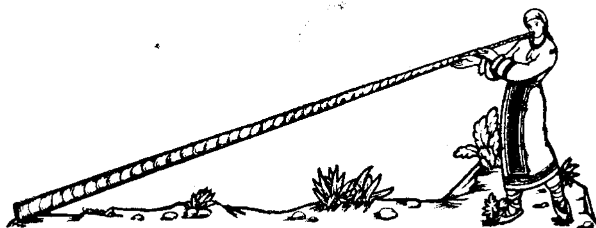
de C. MIU-LERCA

Hei! par'că-i nuntă azi în toată ţara –
şi-i veselă mireasa, primăvara.
Vezi, fiecare floare-i par'c'o iie,
ce i-a 'nflorit-o Domnul, bucurie.

Măgrinii 'n roiu cu-albinele-au pornit –
şi 'ndantelatul văl i l-au urzit,
iar soarele-o cunună, peste ani,
sub bolţi cu candelabre de castani.

Hei! – nuntă ca a ei, n'a fost şi nu e;
din văi în munţi o horă verde suie –
şi cerul şi pământul se-ospătară,
la masa ei cu maci de foc şi pară...

Iar vântul, mire, 'n spice-o legăna,
furtună 'n crengi, râzând o resfira,
apoi, de-a-ascunsa, jocul nesfârşit,
cu cucul în pădure s'a pornit...

DANTE CĂTRE BEATRICE

de N. PAVEL

Ca să ne spunem dragul amândoi
Aș fi dorit să știm cuvinte noi
Și cea mai dulce limbă de pe lume:

Să ne iubim cu gând fără trecut
Ca oamenii dintâi, făcuți din lut
Intr'un ținut uitat și fără nume.

In calea lui spre ziua de apoi
Să treacă vântul vremei peste noi
Și suflete, ca păsări călătoare

Prezentul să se scurgă nesfârșit
Iar anii să se'nchege'n asfințit
Ca poartă către viața viitoare.

Să nu mai știe nimeni cum am fost,
Iubirea să ne fie adăpost
Pe țărmul gol al Mărilor albastre

Să mergem mână'n mână fără glas
Ingemănați la fiecare pas
Și'nmărmuriți în visurile noastre.

TREC ANII

de PETRE PAULESCU

Trec anii peste mine ca un sbor
Și nimeni nu mă știe cine sânt;
Sunt pururea prin viață călător
Și cerul doar mă leagă de pământ.

Imi ies în cale zări și aurori,
Mă scald în roua stelelor sublime
Trec amintiri în cârduri de cocori...
Unde cobor, și urc, spre ce 'nălțime?

Mă bat cu crivățul și stepele în piept
In mersul meu, mereu spre răsărit,
Adorm în ger, mă scol, iau drumul drept
Și sparg cetăți și sunt nebiruit.

Pentru Iisus n'am teamă nici hodină
Nu-s obosit și nu cunosc repaos,
Vreau besnele ca să le fac lumină
Și liniște s'aștern unde e haos.

Mă mișc, vârtej, spre puncte cardinale
Și 'nalț troițe-unde-i hulit Hristos;
Din viață Doamne-Ți dărui osanale
Iară din moarte Ți-aduc smerit prinos.

A CĂZUT PRIN ULIŢI NOAPTEA

de EUGENIA MUREŞANU

A căzut prin uliţi noaptea ca un obosit drumar.
Sus pe cer îşi mână roibii oiştile unui car...

Luna e-un ştiubei cu miere care curge prin văzduh
Şi se prinde de ferestre destrămată ca un duh...

Bate 'n gând fierarul nopţii cu ciocane de 'ntunerec
Şi în noaptea asta gravă înnec totul şi mă ferec...

Stau şi-ascult... In mine noaptea s'a vărsat ca 'ntr'o fântână,
De aud cum geme luna ca un fluer dela stână...

Ştiu că-s eu... Dar astă lună revărsându-se în mine
Imi trezeşte harfa veche care stă închisă 'n rime...

Acum cântă... Cântă luna? Sau mi-e inima prea plină?
Sau e visul — păcurarul — cu ciubere de lumină?

Ştiu octava asta calmă cu cling-clang de nestemate.
Amintirea, ca un ornic, ici sub harfă, iară bate...

Harfă veche, vii cu noaptea ca un vârcolac în lună...
Care degete vrăjite trec prin mine de te 'nstrună?

REMEMBER

de ROMEO DĂSCĂLESCU

Ce frumos era atunci: aveam 5 ani şi eram sublocotenent
Cu tunică şi sabie, de mă râdeau haimanalele.
Cum se mirau de mine soldaţii din regiment
Când le spuneam: Uite stelele, domnule soldat, prăvale-le!

Poate că aveam o căutătură grozav de severă
De mă salutau şi melcii cu puştile 'n bandulieră,
Iar libelulele se ţineau după mine linguşitoare,
Cu toate că le-ameninţam că le bag la 'nchisoare.

Dumineca — atunci nu eram de serviciu —
Imi petreceam repausul în grădină lângă ariciu:
El se clătina pe picioare când îl gâdilam pe burtă
Şi făcea pe supăratul dacă-i spuneam: Nene arici, iar te-ai îmbătat turtă!

Când am intrat la Abecedar şi la nuiele de alun,
Mi-a spus mama: Sabia şi tunica ţi le-a furat un căpcăun.
De atunci fluturii se uită la mine ca la uu miliţian,
Iar ariciul îmi spune că l-am minţit şi-o să mă reclame domnului gardian.

MITROPOLITUL PETRU MOVILĂ

de EMIL NICOLESCU

Evocarea acestei mărețe figuri de ierarh cărturar, coincide cu o comemorare. Pronunțându-i numele în chip involuntar, prin simplul joc al asociației de idei, ne reamintim două evenimente importante, indisolubil legate de persoana lui. Unul e lucrarea sa „Mărturisirea ortodoxă", iar celalalt Sinodul dela Iași, în care acea lucrare a fost aprobată înainte de aceasta exact cu 300 ani.

Deși moldovean de origine, totuși n'a păstorit în țara unde tatăl său fusese Domn, iar un unchiu mitropolit, ci în Chiev, care era capitala Malorusiei, cum se numea pe atunci Ucraina de azi, locuită de Ruși, cărora li se mai zicea și Ruteni. In timpul păstoririi sale Biserica din Răsărit trecea printr'o fază de frământări grave, în partea sudică fiind amenințată de propaganda calvină, iar la Nord de cea catolică. Ajungând Ucraina la 1386 sub dominațiunea polonă a Iagelonilor catolici, s'a pornit o intensă mișcare pentru convertirea Rușilor pravoslavnici, cari au fost asupriți, tratați ca schismatici și lipsiți de drepturi civile. Dar în ciuda tuturor silniciilor, massa poporului – cu grijă păstorită de mitropoliții Chievului și de cei șapte episcopi sufragani – a rămas statornică în credința străbună timp de două secole, rezistând cu bărbăție tuturor presiunilor eterodoxe. Abia la 1596 regele Sigismund III a reușit, cu ajutorul iezuiților aduși în țară, să înstreineze oinsemnată parte a poporului și clerului dela biserica străveche, promulgând într'o adunare unirea cu biserica romană, cu tot protestul puternicului principe Constantin Ostrojcki, al celor doi episcopi rămași statornici în credința lor, al exarcului patriarhal Nichifor Tarasie, închis din acest motiv în fortăreața Marienburg, și al lui Chiril Lucaris, pe atunci rector al unui gimnaziu ortodox din Ostrog, înființat și susținut de numitul principe. Iar împotriva celor ce n'au vrut să primească unirea, s'a deslănțuit o prigoană cumplită.

Situația s'a ameliorat întrucâtva deodată cu urcarea pe tron a regelui Vladislav IV, la 1632. Acesta era un suveran cu concepții mai tolerante și mai liberale, silindu-se să împace spiritele învrăjbite de luptele confesionale. Chiar cu prilejul încoronării sale el promise în mod solemn Rușilor să le acorde libertatea cultului și drepturi egale în stat, permițându-le să-și aibă un mitropolit și patru episcopi, dar cu condiția să se facă alegeri nouă de arhierei ai bisericii grecești de sub cârmuirea sa.

In urma acestor dispoziții mitropolitul Isaia Copinschi trebuind să-și părăsească scaunul, în locul lui a fost ales la 1633 Petru Movilă, fiul lui Simion și al Marghitei, născut la 1596. Era numai de nouă ani când tatăl său își începuse domnia de abia câteva luni, terminată printr'o moarte năprasnică. Din cauza luptelor dintre Movilești, în tinerețe a dus o viață foarte zbuciumată, adăpostindu-se pe unde putea. Ocupând fratele său Gavriil la 1618 tronul Țării Românești, dimpreună cu un alt frate mai mic, Moise, se adăposti la dânsul, cu speranța că desele pribegiri au luat sfârșit. Dar Gavriil trebuind să se refugieze în Ardeal, după o domnie de numai

Mitropolitul Petru Movilă

doi ani, tinărul fecior de Domn fu aruncat din nou intre Poloni şi Ruşi, in mijlocul cărora fusese crescut de un dascăl dela Frăţia ortodoxă din Lemberg, unde-i era stabilită şi familia. Cercetând acum şcoli polone, dimpreună cu alţi tineri moldoveni, intre cari se afla şi Grigorie Ureche, vestitul cronicar de mai târziu, a invăţat limbile ţării (polona şi ruseasca) şi latineşte. Apoi a petrecut câtva timp ca ofiţer pe lângă unii hatmani poloni, prieteni cu familia sa, renunţând la pretenţia de a râvni la hotarul părintesc, din care râvnă se abătuseră atâtea nenorociri asupra familiei lui. In cele din urmă desgustându-se de viaţa mireană, care i-a pricinuit şi lui atâtea suferinţi şi prigoniri, se decise, la indemnul mitropolitului Iov Boreţchi, să se călugărească, păşind pe urmele bunicului său, monahul Ioanichie, ale unchiului său, mitropolitul Gheorghe, şi ale mamei sale, călugărită sub numele Melania. Imbrăcând cinul monahal la 1627, fu sfinţit dintr'o dată arhimandrit şi pus in fruntea Lavrei Pecersca dela Chiev, făcută de patriarh stovropighie, scoţându-o in felul acesta de sub jurisdicţia episcopilor ortodocşi ruşi, de teama să nu fie predată uniţilor. Primind peste doi ani titlul de exarh patriarhal, a dobândit o situaţie excepţională.

Dându-şi seama de imprejurările extrem de grele prin cari trecea ortodoxia din regatul polon, a inaugurat un curent de reacţiune impotriva iezuiţilor, a căror propagandă misionară nu incetase nici după proclamarea libertăţii de cult din partea regelui, impânzind toată Polonia, cu şcolile lor şi ducând cultura latină până'n cele mai indepărtate colţuri de ţară. Ba incercaseră s'o treacă şi peste graniţă, spre Moscova şi Moldova. Ca succesul acestei reacţiuni culturale să fie asigurat, s'a servit de aceleaşi arme ca şi propoveduitorii unirii. Incă pe când era simplu arhimandrit a infiinţat in Chiev un colegiu ortodox, transformat de ţarul Petru cel Mare in „Academia Movileană“, in care se predau aceleaşi materii ca şi'n colegiile iezuiţilor din Apus şi Polonia, adecă cele şapte arte liberale, plus teologia. Tot in acest timp, observând lipsa de cărţi slavone sigure, deci scutite de inovaţiunile introduse de uniţii supuşi mitropolitului din Lemberg, cumpără tipografia scoasă la vânzare de moştenitorii mitropolitului unit Ghedeon Balaban şi o instală la Chiev. De sub teascurile acestei tipografii a eşit o serie de cărţi de slujbă bisericească, traduse şi prelucrate de insuşi Petru Movilă, nu numai spre folosul şi luminarea „poporului nostru rusesc“, cum scria acum feciorul de voevod moldovenesc, şi a tuturor popoarelor ortodoxe cari aveau in biserică şi stat limba slavonă. Multe din aceste cărţi au fost inlocuite după manuscrise culese din ţările române, unde revenirā sub formă de cărţi tipărite. Unele au apărut simultan in două ediţii, exeplarele destinate ţării lui de baştină având stema Moldovei, iar nu a mitropeliei Chievului.

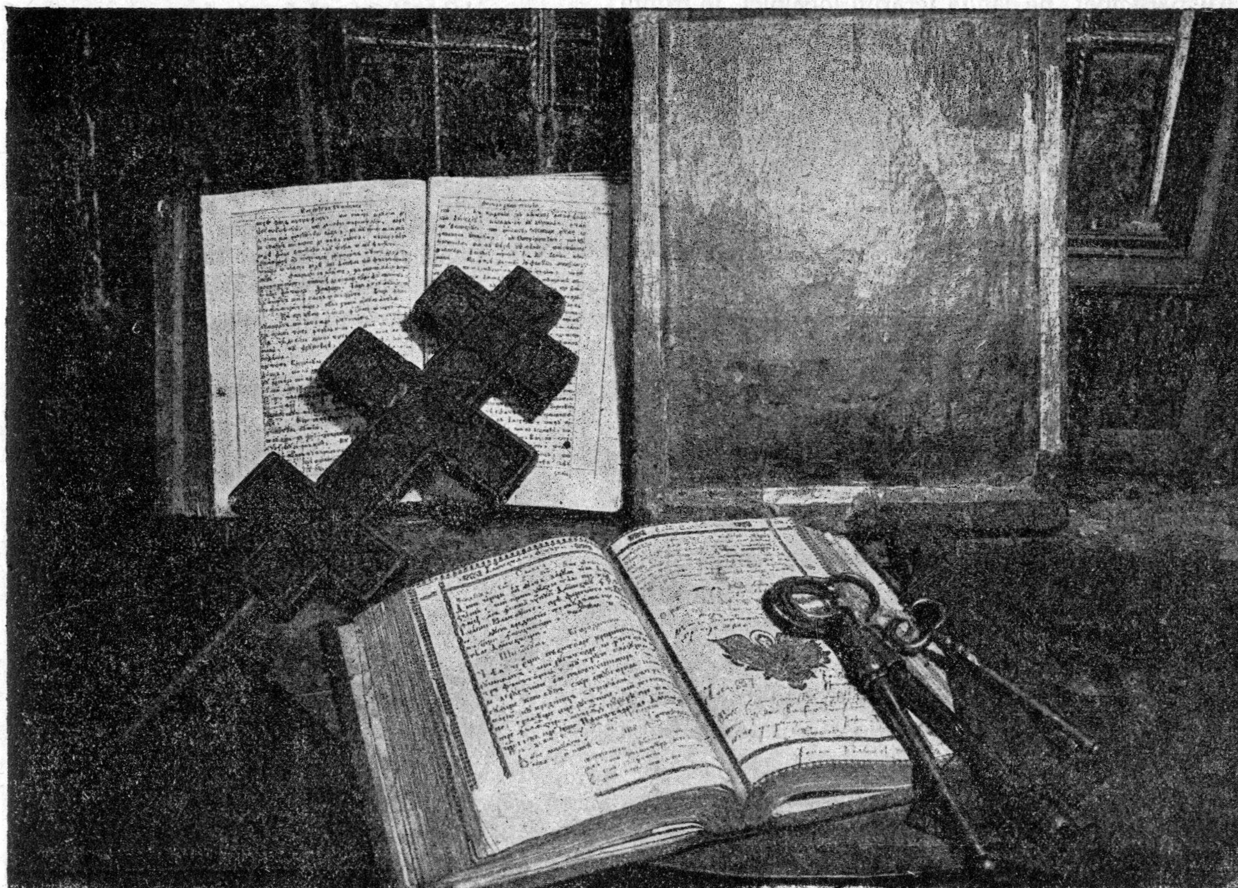
Această imprejurare dovedeşte, că Petru Movilă a stat in permanentă legătură cu fraţii săi de sânge şi de lege, ingrijindu-se de hrana lor duhovnicească. Aceste legături au devenit şi mai strânse, inlesnind pătrunderea in ţară a unui număr şi mai mare de cărţi venite din acest renumit centru de cultură slavonă, cum era acum Chievul, dupăce scaunul domnesc a fost ocupat de fratele său Moise, iar el, Petru, ajunse mitropolit in imprejurările cunoscute. Existenţa acestor relaţii intre descendentul de domni români şi ţările unde au stăpânit mai mulţi membri din familia sa, o mai confirmă şi faptul, că cele dintâi tipografii româneşti in Principate au fost infiinţate de ucenici de ai lui. Astfel cea dela Govora a fost instalată, cu material adus dela Chiev, de egumenul grec Meletie Macedoneanul, trimis la el de Matei Basarab să inveţe meşteşugul tiparului, iar cea dela mănăstirea Trei Ierarhi de mitropolitul Varlaam, care a mai infiinţat şi un colegiu, la fel cu cel văzut de el la Chiev, de unde aduce şi primii dascăli. Legăturile lui de prietinie, indeosebi cu Moldova,

le mai evidenţiază şi faptul că la 1645 a venit la Iaşi spre a binecuvânta cununia Mariei, fiica mai mare a lui Vasile Vodă Lupul, cu principele litvan Ianus Radziwill. La această cununie a participat şi principele de mai târziu al Ardealului Ioan Kemény, care'n memoriile sale l-a caracterizat pe mitropolitul Petru ca fiind „un om foarte cinstit, blând şi bun cărturar", adăugând că „tot astfel erau şi preoţii de religie română sau grecească, încât mai inainte nici n'ar fi crezut să fie intre ei oameni aşa de invăţaţi". Acesta i-a fost ultimul drum in ţara părinţilor săi, căci anul următor a murit.

Dar sufletul larg cuprinzător al mitropolitului Petru n'a îmbrăţişat numai cauza celor mai apropiaţi de dânsul, Ruşi şi Români, ci s'a îndreptat cu aceeaşi grijă spre soartea întregii biserici răsăritene.

După cucerirea Constantinopolului de către Turci, situaţia bisericii răsăritene deveni nespus de critică, ajungând in secolele următoare să fie periclitată deopotrivă de mohamedani, de catolici şi de calvini, cari tindeau la ingenunchierea şi desfiinţarea ei. Propaganda catolică era susţinută de ambasadorii Franţei, Austriei şi Veneţiei, iar cea calvină de plenipotenţiarii Olandei, Angliei şi ai principatelor germane protestante. In aceste imprejurări aşa de critice pentru ortodoxie, apare in 1629 la Geneva o mărturisire de credinţă zisă ortodoxă, dar in realitate scrisă in pronunţat spirit calvin. Lucrarea a apărut sub numele patriarhului constantinopolitan Chiril Lucaris, care era om învăţat şi un declarat duşman al catolicilor, având multe relaţii de prietenie cu lumea germană, unde-şi făcuse studiile. Apariţia acestei mărturisiri calvine a produs o profundă şi legitimă consternare in lumea răsăriteană, fiind in mod abil susţinută şi exploatată de iezuiţi, cari prin insinuările lor reuşesc să-l destitue pe presupusul ei autor. In cursul activităţii sale Chiril Lucaris a fost in total de cinci ori destituit, cu toată desvinovăţirea sa, pânăce 'n cele din urmă a fost condamnat ca eretic, sugrumat şi aruncat in Bosfor.

Sub impresia celor intâmplate la Constantinopol, al căror ecou a neliniştit şi cercurile pravoslavnice din Polonia, mitropolitul Petru se decide să combată dogma calvină, compunând o mărturisire intr'adevăr ortodoxă. Această mărturisire e scrisă in formă de catehism, expunând in 261 intrebări şi răspunsuri dogmele bisericii ortodoxe,

Semne ale culturii noastre bisericeşti

fiind împărţită în trei părţi grupate în jurul celor trei virtuţi teologice: credinţa, speranţa şi iubirea. Lucrarea cunoscută sub numele prescurtat de „Mărturisirea ortodoxă", era gata în 1640. In acelaş an a fost aprobată de un sinod provincial al Ruşilor din Polonia. Spre a deveni o carte simbolică normativă pentru întreaga Biserică de Răsărit, lucrarea fu trimisă patriarhului Partenie al Constantinopolului cu scopul de a fi supusă aprobării unui sinod panortodox, la ceeace patriarhul a consimţit.

O dificultate gravă prezenta însă problema, unde să se întrunească acest sinod? Căci era evident că acest lucru nu se putea face în imperiul otoman, deoarece Turcii n'ar fi văzut cu ochi buni adunaţi atâţia reprezentanţi ai cultului pravoslavnic în statul lor. Iar în Rusia cea aşa de îndepărtată, nu s'ar fi deplasat prea mulţi membri ai clerului superior.

In cele din urmă problema a fost rezolvată de oferta darnicului domn moldovean Vasile Lupu, care a îmbiat ospitalitate, tradiţionala ospitalitate moldovenească, şi suportarea tuturor cheltuelilor pe întreaga durată a sesiunii sinodale tuturor membrilor participanţi. Datorită acestei mărinimoase intervenţii, sinodul fu convocat la Iaşi pe anul 1642, deci exact cu 300 de ani înainte de aceasta. Au participat, pe lângă ierarhii localnici, în frunte cu mitropolitul Varlaam, delegaţi ai patriarhiei din Constantinopol, sub conducerea fostului mitropolit de Niceea, Porfirie şi a lui Meletie Sirigul, care era cel mai renumit teolog al bisericii răsăritene din acel timp, precum şi delegaţi ai bisericii ruseşti. N'a participat însă nime din partea bisericii muntene şi ardelene, pe de o parte din cauza raporturilor încordate dintre domnitori, iar pe de alta din a principelui calvin, care n'ar fi consimţit, ca mitropolitul său Ilie Iorest să ia să ia parte la un asemenea act, de unde numai întărit în credinţă putea să revină. Petru Movilă a luat parte numai la primele şedinţe, trebuind să se re'ntoarcă în eparhia sa, unde iezuiţii îşi inteţiseră activitatea, profitând de lipsa sa.

Sinodul şi-a început şedinţele prin citirea scrisorii patriarhului Partenie, care şi el condamnă cartea scrisă de predecesorul său, considerând-o streină de religia noastră. Apoi s'a trecut la examinarea expunerii lui Petru Movilă. Examinarea provocând multe şi vii discuţiuni, durata sinodului a fost extrem de lungă, dela 11 Martie până la 9 Decemvrie. In cele din urmă lucrarea a fost aprobată, cu unele mici modificări introduse de Meletie Sirigul. In această formă a fost trimisă la Constantinopol, fiind întărită în anul următor printr'o gramată patriarhală, dându-şi şi ceilalţi patriarhi ecumenici adeziunea. Prin aceasta „Mărturisirea ortodoxă" a devenit de fapt o carte de credinţă normativă pentru Biserica ortodoxă de pretutindeni.

Importanţa ei reiese şi din faptul că a fost tradusă din latineşte în mai multe limbi. In româneşte a apărut abia la 1692, în traducerea logofătului Radu Greceanu.

Chiar dacă acest fiu de Domn moldovean ar fi avut numai acest unic merit şi încă ar fi suficient, ca la 300 de ani dela recunoaşterea importanţei operei sale principale să-i exprimăm prinosul nostru de postumă recunoştinţă, ca unui aşa de strălucit reprezentant al geniului neamului.

ANOTIMPURI

de TEODOR CICEU

**Bate vântul, frunzele se sbat,
Toamna vine îmbrăcată 'n glugă.
Dorurile la fereastră-mi bat
Şi mă roagă să le iau de slugă.**

**Ninge 'ntr'una. Totul e de ghiaţă,
Iarna şi-a 'mbrăcat din nou cojocu.
...Dorurile-s singura viaţă;
Mohorât pe vatră arde focu.**

**Suflă vântul flori de primăvară,
Soarele s'a 'mprietenit cu glia.
Sufletu-mi s'a rătăcit pe-afară:
A auzit pe coastă ciocârlia.**

**Adie vântul holdele de grâu
Şi vara-şi coace pâinea pe răzoare,
Copilaşi se sbenguesc în râu:
Sufletu-mi e beat de-atâta soare.**

Demian: Desen

SORA

de L. BOLOGA

Se întorsese dela grădiniţă. Ţipetul unui nou venit pe lume, din camera vecină, i-a deşteptat curiozitatea.

– Ma'mato, cine-i aici?

– Mama Ioană a găsit pe uliţă un copil mic de tot şi l-a adus la noi să-l încălzească puţin.

– Să-l văd şi eu.

Au intrat amândouă, bunica şi nepoata, să vadă de aproape noua odraslă. Intre acestea tatăl a început să se tocmească cu mama Ioană să cumpere copilul. Aceasta însă se arăta neînduplecată. In cele din urmă parcă s'ar mai fi înmuiat.

Copila se apropie încet de bunică şi-i şopteşte:

– Vai, ce drăguţ e, să nu-l dăm Ma'mato!

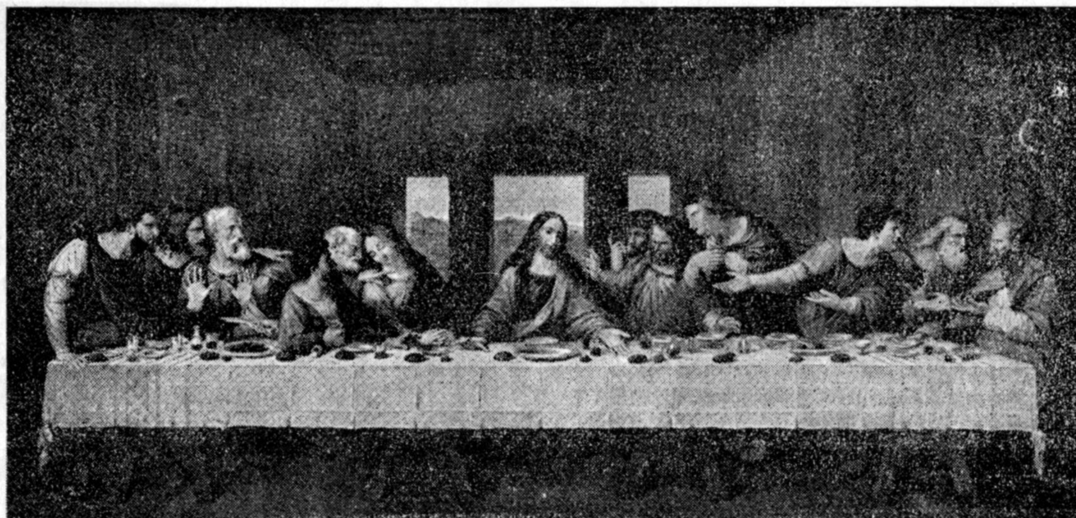
Şi nu l-au dat.

De atunci prima grijă când se scoală sau când vine dela grădiniţă e Puiul. Ii cântă, îl leagănă, îi vorbeşte de păţaniile ei de pe uliţă, explicându-i cu de-amănuntul tot ce se petrece afară şi mai presus de toate îl apără de toţi care vreau să-i facă vre-un rău sau şi mai grav, să-l fure...

* * *

Neînţelegerile acute dintre fraţi nu rareori îşi au o obârşie foarte îndepărtată, chiar din primele momente ale ivirii lor pe lume. Aceasta în special în ce priveşte primul şi al doilea copil. Primul copil de obiceiu este alintatul părinţilor, câtă vreme nu se iveşte unul nou. Alintarea şi grija pe care i-o arată cei mai mari, ajunge să o considere ca un drept al lui. Al doilea copil apărut în sânul familiei centralizează grijile în jurul lui; primul nu numai că e lăsat pe al doilea plan, dar e constrâns să se poarte cu îngăduinţă cu cel mic – să nu-l bată chiar dacă a dat în el, să nu-i refuze jucăria sau prăjitura, dacă i-o cere, etc. Situaţiile acestea pot naşte în sufletul lui invidia, antipatia, răzbunarea chiar. Copilul e egoist prin natura sa şi ori cum ar fi atacat în acest egoism, aduce după sine o reacţiune. E mare lucru dacă părinţii ştiu evita încolţirea acestui sentiment din bună vreme, printr'o pregătire sufletească adecvată priceperii şi felului lui de a simţi. A-l aştepta cu bucurie pe cel ce se anunţă şi a găsi plăcere în renunţarea la drepturile de întâiul născut în favorul fratelui sau sororei mai mici, e un postulat al educaţiei familiare. Prin aceasta sunt pe cale de a se rezolva două probleme educative în viaţa copilăriei. In primul rând copilul se socializează, lasă din pretenţiile lui şi se angrenează în necazurile şi bucuriile comune; în al doilea rând din dictatorul sau chiar tiranul părinţilor poate deveni un foarte bun ajutător al lor în educarea celui mai mic. Copiii se înţeleg mai bine unul pe altul, fiindcă viaţa lor sufletească nu prezintă deosebiri mari şi pentrucă mai mult timp sunt împreună decât cu părinţii.

Şi ce e mai frumos şi mai înălţător decât dragostea dintre fraţi? Iar cei ce se ostenesc întru a-i netezi drumul, zidesc temelii puternice dragostei şi bunei înţelegeri între oameni.

Da Vinci: *Cina cea de taină*

LEONARDO DA VINCI*)

de C. MUREŞANU

Inceputul secolului al XVI-lea al picturii italiene este dominat de trei apariţii geniale: a lui Leonardo, Rafael şi Michel Angelo. Dacă Rafael este pictorul prin excelenţă, Michel Angelo sculptorul extraordinar al acestei epoci, atunci geniul lui Leonardo este fără indoială cel mai surprinzător prin complexitatea lui. Spiritul lui ne dă o imagine vie a curiozităţii fără margini a acelor timpuri, in cari artele, ştiinţele şi literele au trăit intr'o armonie superioară.

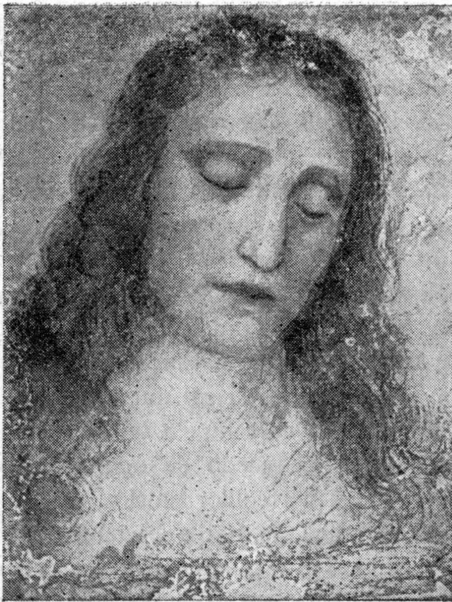
Leonardo s'a ocupat in afară de pictură şi de sculptură, de o serie de ştiinţe pe cari le socotea indispensabile unui bun pictor. In cartea sa celebră „Trattato della Pittura" (publicată la Paris abia in 1651) curiozitatea lui veşnic nemulţumită l-a făcut să studieze matematicele, astronomia, fizica (mecanica, hidraulica, optica) apoi anatomia, botanica, geologia, etc., şi in toate aceste domenii atât de diferite unele de altele, Leonardo pare să fi fost un adevărat savant şi foarte des un precursor, pentru vremea in care a trăit. Astfel in aplicarea practică a câtorva dintre ştiinţele amintite, el a ajuns la descoperiri, pe cari abia secole mai târziu oamenii de ştiinţă le-au putut pune definitiv la punct.

La Vinci, orăşelul aşezat la jumătatea drumului dintre Pisa şi Florenţa, a văzut lumina zilei in anul 1452 Leonardo, fiul natural al lui Ser Piero, notar la Pisa şi mai târziu la Florenţa şi al Monnei Catarina, o tânără şi frumoasă ţărancă. Copilăria şi-a petrecut-o probabil in casa tatălui său, care era om instărit şi astfel s'a ingrijit ca fiul său să aibă parte de o educaţie serioasă. Se presupune că tânărul a stat la Vinci până pe la 1466, după care dată il găsim la Florenţa unde tatăl său, impresionat de predispoziţiile excepţionale manifestate de fiul său, l-a dat să inveţe pictura la Verrochio, pictorul şi sculptorul care se bucura de o mare faimă in acele timpuri.

Leonardo işi petrece anii de invăţătură intre 1466-1472 in atelierul lui Verrochio, unde este in contact aproape zilnic cu cei mai de seamă artişti şi literaţi cari trăiau la Florenţa. După mărturisirile lui Leonardo, studiile de proporţie ale lui Pollaiuolo, cele de perspectivă ale lui Ucello, apoi sculptura lui Donatello şi in fine pictura cu preocupări psihologice a lui Botticelli, il impresionează mult.

După terminarea uceniciei, Leonardo continuă să lucreze in atelierul maestrului său. Vasari aminteşte ca primă lucrare a lui Leonardo, un cap infiorător de meduză inconjurată de şerpi, tablou care astăzi a dispărut. Tot Vasari ne aminteşte că Leonardo, impresionat de Donatello, incepe să facă şi sculptură, nimic insă nu ni s'a păstrat din aceste incercări. Criticii de artă presupun ca primă lucrare florentină a tânărului pictor, ingerul din stânga de pe tabloul lui Verrochio, reprezentând „Botezul Domnului" (Uffizi). Intr'adevăr ingerul diferă

*) Titlul articolului din Nr. 3 pag. 16 a revistei noastre se va complecta după cum urmează: Pictura italiană in secolul XV in Umbria, Italia de Nord şi Veneţia.

Da Vinci: Iisus Hristos (Din „Cina cea de taină")

de celelalte personagii, mişcarea lui perfect echilibrată, figura expresivă, fineţea desenului şi delicateţa tonurilor estompate, nu au nimic din masivitatea şi lipsa de expresie a figurilor lui Verrochio, în schimb întrunesc toate calităţile operilor mai târzii ale lui Leonardo. Tabloul e pictat în ulei, procedeu căruia Leonardo i-a rămas credincios toată viaţa, încercând mereu să-l perfecţioneze, ceeace din nenorocire nu i-a reuşit, aşa că puţinele lucrări cari ne-au parvenit, sunt foarte variate.

„Botezul Domnului" a fost probabil pictat pe la 1478. Cam tot din această vreme datează „Madona cu floarea" (Ermitage, Leningrad) precum şi portretul tinerei florentine, una dintre podoabele Galeriei Lichtenstein din Viena. In jurul acestor două lucrări discuţia este destul de mare; critici de artă, ca Waldemar von Seidlitz, susţin că sunt pictate de elevi de ai lui Leonardo, poate Lorenzo Credi; alţii, ca marele critic de artă italian A. Venturi, le atribue lui Leonardo.

Aceeaşi discuţie înverşunată este şi în jurul „Bunei Vestiri", astăzi la Uffizi. Deoarece există un tablou mic, reprezentând aceeaşi scenă, pictat tot pe lemn, astăzi la Louvre, despre care se ştie cu certitudine că a fost pictat de Leonardo, tabloul dela Forenţa i-a fost atribuit tot lui. In tabloul dela Paris, Fecioara Maria şi îngerul sunt îngenunchiaţi în faţa unui bloc de piatră într'un admirabil decor de peisaj toscan, în zarea căruia se disting munţii albaştrii caracteristici lui Leonardo. Tabloul dela Uffizi păstrează aceleaşi caractere, este mai lucrat, mai terminat în detalii şi doar prin dimensiunea lui pierde poate ceva din farmecul de intimitate a celui dela Paris. Intimitatea şi profunzimea sentimentului, atmosfera de transparenţă şi de clar-obscur în care se scaldă acest tablou, ni-l arată pe Leonardo perfect stăpân al meşteşugului său, depăşind cu mult nivelul picturii florentine contemporane.

In anul 1481 Leonardo primeşte comanda unui tablou, care urma să reprezinte „Adoraţia Magilor" pentru Mănăstirea San Donato di Scopeto. Subiectul, de atâtea ori tratat de marii maeştrii florentini, este de data aceasta interpretat cu efecte de lumină neîntâlnite până atunci. Toată mişcarea şi agitaţia este îndreptată spre figura centrală a Madonei, care stă calmă, scăldată într'o lumină aurie-roşcată, ale cărei reflexe se răsfrâng asupra celorlalte personagii, aşezate în umbră. Trecerea aceasta dela lumină la umbră se face fin, delicat, totul este parecă învelit într'o ceaţă, acel „sfumato" cum îl numesc italienii şi pe care Leonardo l-a realizat pentru întâia oară. Peisajul din zare cu stâncile de bazalt, pare să se destrame în alternarea de lumină şi de umbră.

Desenele pe cari Lonardo le execută în această epocă, sunt în mare parte studii pentru tablourile amintite. In câteva linii el reuşeşte să redea mişcarea cu o uşurinţă şi o siguranţă uimitoare. Trebuesc amintite minunatele desene de copii, apoi cele ale „Madonei cu o pisică" (British Museum), „Fata cu Unicornul" (Christ Church

Da Vinci: Bust

College, Oxford), apoi două desene pentru „Adoraţia Magilor", tabloul mai sus amintit, care a rămas neterminat.

Din 1478 probabil datează şi desenul unui spânzurat, care reprezintă pe Bandini, ucigaşul lui Giuliano de Medici, care fusese omorit in conjuraţia Pazzi, întâmplată la Florenţa in acel an.

In Muzeul Vaticanului se păstrează tabloul reprezentând pe Sfântul Ieronim. In tonuri brune, pe un fond brun, Leonardo redă figura penitentului chinuit de suferinţe fizice şi neliniştî sufleteşti, în faţa peşterii sale păzită de un leu. Nici tabloul acesta n'a fost terminat, probabil din cauza plecării lui Leonardo la Milano, întâmplată în 1483, când Lorenzo de Medici l-a trimis să predea un dar al său, o lăută, lui Lodovico Moro, stăpânul cetăţii. Leonardo fusese ales pentru această misiune, fiindcă pe lângă calităţile sale excepţionale mai avea şi darul de a cânta admirabil din lăută şi de a improviza versuri cu cea mai mare uşurinţă.

Indată după sosirea lui la Milano, Lodovico il însărcinează să picteze portretul frumoasei Cecilia Gallerani, lucrare despre care s'a vorbit mult în acele timpuri, dar care nu ni s'a păstrat. Din vremea aceasta datează scrisoarea lui Leonardo adresată ducelui de Milano, in care-şi oferă pe lângă serviciile de pictor şi cele de sculptor şi de inventator militar.

In 1483 Leonardo primeşte împreună cu Ambrogio de Predis o comandă de tablou pentru Confraternita della Concezione. „Madona în peşteră", tabloul pictat cu această ocazie se găseşte astăzi la Louvre, iar o copie de a lui, făcută de Ambrogio de Predis, se găseşte la National Galery (Londra). Patru figuri sunt aşezate intr'un grup de forma unei piramide late; Fecioara îmbrăţişează pe micul Ioan, un înger îngenunchiat cu degetul arătător intins spre Ioan, sprijineşte copilul Isus. Scena este aşezată în penumbra unei peşteri intr'o construcţie fantastică de stânci şi stalactite; prin deschizătura din fundul peşterii pătrunde o lumină de asfinţit şi de cer verde-albăstrui, umed şi ceţos. Figurile strălucesc intr'o atmosferă de penumbră, conturile dispar, figura Madonei este luminată de un surâs vag, abia schiţat, care se îmbină cu jocul de umbre şi lumini, de un farmec plin de melancolie. Legătura spirituală dintre personagiile reprezentate, idealul de graţie şi frumseţe al Madonei şi în fine armonia întregului tablou, l-au făcut să fie admirat până astăzi ca unul dintre cele mai frumoase picturi. Cele câteva desene făcute pentru lucrarea amintită, dovedesc studiile serioase pe cari Leonardo le făcea, ori de câte ori compunea o operă mai importantă.

In 1483 Lodovico il însărcinează pe Leonardo cu executarea statuei tatălui său, Francesco Sforza. Lucrarea urma să fie cea mai monumentală statue equestră a secolului, care trebuia să întreacă statuia lui Gattamelata, făcută de Donatello la Padova, sau cea a condottierului Colleone, executată de Verrochio la Veneţia. Leonardo a lucrat ani de zile nenumărate desene de cai, admirabile studii realiste pline de viaţă. In 1489, şase ani după ce Leonardo primise comanda acestei statui, Lodovico se plângea că tot nu este terminată şi voia să aducă alţi maeştrii ca să ducă la bun sfârşit lucrarea începută şi care nu s'a terminat niciodată. In timpul acesta Leonardo se ocupa cu organizarea serbărilor şi cortegiilor istorice, cari se ţineau lanţ, la curtea plină de fast a Ducelui de Milano. In 1491 Lodovico Moro se căsătoreşte cu Beatrice d'Este, care avea 16 ani, sora Izabelei, ducesa de Mantova, celebră pentru inteligenţa şi cultura ei. Şi cu ocazia acestei căsătorii princiare fastuoasele serbări au ţinut luni de zile.

Leonardo lucrează în timpul acesta la planuri de canalizare, pe cari le execută la Vigevano, o proprietate a ducelui în apropierea Milanoului. Castelul a fost înfrumuseţat de Bramante, arhitectul celebru al Bisericei Sf. Petru din Roma. In timp ce îşi termina lucrările acestea, Leonardo, neobosit cercetător, se ocupa cu construirea unui aparat de sburat, unul dintre visurile nerealizate ale vieţii sale. Elevii săi Marco d'Oggione, Giovanni Boltraffio, Salai il ajutau în aceste încercări pentru cari mulţi contemporani il bănuiau că şi-ar fi vândut sufletele diavolului...

In 1494 Leonardo primeşte comanda unei fresce mari reprezentând „Cina cea de taină" pentru refectoriul mănăstirei Santa Maria della Grazie dela Milano. Desemnele pentru această mare compoziţie sunt numeroase, multe dintre ele sunt agitate, spre deosebire de figurile din lucrarea finală, în care Leonardo a reuşit să tempereze mişcara, iar forţa astfel condensată constituie una dintre marile calităţi ale acestei opere.

Scena reprezintă pe Mântuitor, înconjurat de învăţăcei, probabil în momentul în care ii anunţă că unul dintre ei Il va trăda. Nedumerirea e întipărită pe feţe şi se manifestă în gesturile lor de protest. Faţă de agitaţia apostolilor, figura Mântuitorului apare calmă, senină, izolată de toată agitaţia celor din jurul său. Séailles spune că „liniştea lui Isus, faţă de agitaţia învăţăceilor, arată că El se simte izolat între oamenii aceştia, cari nu-i pot pricepe gândurile, fiindcă Işi dă seama cu seninătatea sufletească a înţeleptului, că răul este de nerăscumpărat şi este prea strâns legat de

soarta omenirei". Cu adevărat Leonardo pare să realizeze cele mai intime preocupări ale Mântuitorului, a cărui figură e luminată de un foc interior spre deosebire de cea a lui Iuda, crispată în penumbră.

Lucrarea aceasta măreață a fost terminată în 1498, după cum ne relatează Luca Pacioli, un prieten al maestrului. Din nenorocire „Cina cea de taină" a fost avariată de timp și de oameni, care vrând să-i redea ceva din farmecul dispărut, au încercat câteva restaurări al căror rezultat a fost nenorocit.

Leonardo, care nu putea lucra repede, pentru care cel mai mic detaliu era un motiv de un lung șir de studii, s'a folosit de un fel de tempera cu ulei, pentru executarea acestei fresce. Intre peretele de bază și pictura propriu zisă a așezat un strat izolator, care trebuia să absoarbă umezeala, apoi un fond de vopsea de ulei brun-galben-alburiu. Din nenorocire, acest fond a crăpat și astfel și pictura de pe el a fost în parte distrusă. Vasari spune că 40 de ani după terminarea frescei, ea era extrem de avariată. In secolul al XVII-lea a fost restaurată și în fine, după câteva încercări dezastruoase, Canevaghi a reușit în 1908 s'o curețe de straturile de vopsea, care fuseseră în parte adăugate, salvând „Cina" pentru câteva generații. Studiile de ansamblu pentru frescă, dar mai ales studiile de detalii, ne arată seriozitatea și curiozitatea, cu care Leonardo încerca să redea tipul cel mai apropiat sufletește de psihologia personagiului său.

In timpul când maestrul era ocupat cu lucrarea aceasta, viața politică din Italia devenise din nou agitată. In 1494 Carol al VIII-lea, regele Franței, intrase în Italia, chemat de Lodovico, care-i era aliat. Din Lombardia, Carol își continuă drumul triumfător peste Florența și Roma, până la Neapole. Când italienii își dădură seama de pericolul în care se găseau, se aliară între ei și în frunte cu Lodovico reușiră să-i gonească pe francezi, în vara anului următor, încheind pacea în toamna anului 1495. In acelaș an moare Giangaleazzo, nepotul bolnăvicios al lui Lodovico Moro, care era de drept moștenitorul tronului milanez. Astfel Lodovico devine din uzurpator, stăpânul de drept al ducatului.

Urmează trei ani de liniște, în cari și Leonardo lucrează mult. Din acest timp datează decorația unor săli din castelul Sforzesco, reședința lui Lodovico la Milano. Tot de atunci sunt cele câteva desene reprezentând studii pentru un tablou, poate „Leda" pe care o cunoaștem numai din copia lui Gianpetrino (Roma). Originalul a existat în Franța până în sec. XVII-lea, desenele în schimb se păstrează și astăzi la Windsor Castle și la muzeul Sforzesco.

In 1498 Leonardo termină cartea sa celebră despre pictură. Tot din acest an avem un plan de canal, ce urma să lege Milano de lacul Como. Leonardo se ocupă serios de anatomie, știm de asemeni că citea mult literatură clasică. Horațiu, Virgiliu, Lucrețiu, Euclid, Varro erau autorii săi preferați.

In 1497 murise Beatrice D'Este și cu aceasta începuse șirul nenorocirilor lui Lodovico. In anul următor moare Carol al VII-lea, căruia îi urmează pe tronul Franței Ludovic al XII-lea, dușmanul neîmpăcat al ducelui de Milano. Regele Franței se pregătește de războI și în 1499 armatele lui atacă și cuceresc Milanul, cu care ocazie se crede că a fost distrusă macheta statuei lui Sforza.

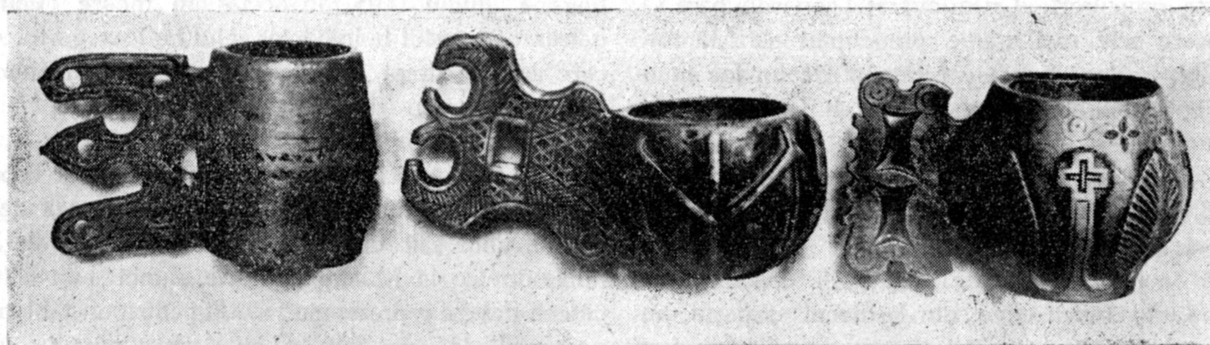
Leonardo își dă seama că din cauza exilului protectorului său, situația lui devine delicată, așa că se hotărește să se înapoeze la Florența. Călătoria o face în iarna aceluiași an, întovărășit de prietenul său Luca Pacioli și de elevul său Boltraffio. Se opresc la Mantova, găzduiți de Isabella D'Este, cumnata lui Lodovico Moro; aici Leonardo face un admirabil desen al ducesei, care se găsește la Louvre. Apoi călătoria continuă spre Veneția, unde îndată ce a ajuns, este însărcinat de Republică să facă un plan de canalizare și fortificare a râului Isonzo, fiindcă după bătălia dela Lepante, Venețienii se temeau să nu fie atacați de Turci.

(Va urma).

RUGĂCIUNE

de ROMEO DĂSCĂLESCU

Doamne, pentru mămica te rog, bună ca o Sfântă Vineri,
Dă-i anii crăițelor, zâmbitori și tineri.
Tatii, dă-i Doamne puterea curcubeului în furtună.
Sorei mele, — ei i-e rușine să-ți spună —
Vindecă-i păpușa de descântec și de ceasul rău,
Să nu-i mai curgă sângele, praf de fierestrău.

CRONICA ECONOMICĂ

PETROLUL ȘI DERIVATELE LUI

de P. L. MUREȘANU

II.

In afară de benzina pentru motoare se mai cer și alte feluri de benzină, ca benzina grea, lac-benzina, ligroina, utilizate la recuperarea și extragerea grăsimilor de pe oase, a uleiurilor din semințele oleaginoase; la curățirea hainelor în spălătorii chimice, la disolvarea cauciucului și deci la prepararea diferitelor soluții de lipit, etc.

Azi se cere în industrie și comerț atât de multă benzină, încât s'a pus tehnicienilor greaua problemă a acoperirii necesarului prin împingerea zonei de disolvare în limitele lampantului, apoi prin crakare din produși mai grei, sau polimerizare din produși mai ușori – gaze de sondă și cele rezultate la crakare – sau în fine chiar sinteza benzinei și a produșilor petroliferi – bergenizare – din cărbune.

In multe țări se amestecă benzina de automobile cu alcool, deoparte pentru încurajarea industriei alcoolului, deci indirect pentru o încurajare a producției agricole, de altă parte pentru a economisi benzina.

Un foarte căutat produs alb, utilizat la prepararea vopselelor, lacurilor, a cerei de parchet, a cremelor de ghete, etc., este White Spirtul, fracțiune cuprinsă între benzină și lampant. Se evaporează mult mai încet decât alcoolul sau eterul, dând mare elasticitate lacurilor, făcându-le să nu crape.

Motorina e tot un produs de distilare primară și ultimul care se scoate din țiței, după care rămâne păcura, un prețios combustibil în motoarele cu combustie internă care lucrează prin gazefiere.

Păcura, cel mai răspândit și cu variate întrebuințări, se obține între 30–50% din țiței.

Este cel mai ieftin produs petrolifer și face concurență cărbunelui, fiind întrebuințat ca un excelent combustibil.

Produsele petrolifere, lichide albe și ușoare le-am văzut utilizate ca producătoate de energie – în motoare – iar o altă categorie de produse, uleiurile și unsorile, sunt utilizate pentru recuperarea de energie, prin micșorarea 'frecării, interpunându-se între punctele de frecare. S'a ajuns atât de departe cu aceste produse, încât azi avem uleiuri sau unsori potrivite fiecărui fel de mașină: cu temperatură înaltă, cu temperatură joasă, de iarnă, de vară, etc. Uleiurile minerale servesc la ungerea motoarelor și a tuturor părților mobile ale mașinilor. Azi aproape toate uleiurile de mașini au ca bază uleiurile minerale; uleiurile vegetale și grăsimile animale sunt folosite numai în cazuri cu totul speciale. Odinioară acestea erau singurele unguente, greu de conservat, produsele alterate atacând părțile delicate ale mașinilor.

Industria uleiurilor a urmat, atât calitativ cât și cantitativ, linia desvoltării mașinismului. Se știe azi că buna funcționare a unei mașini depinde de sistemul de ungere și adaptarea uleiului respectiv scopului bine definit.

Se obțin din țiței, după separarea benzinei, lampantului și motorinei, prin destilare – uleiuri și unsori grele, până la valvolină. Produsele separate pe fracțiuni se purifică prin rafinare pentru a le elimina proprietățile corosive, și se decolorează prin tratarea cu pământuri decolorante.

Referindu-ne la scopul ungerii, vom înțelege, ce anume proprietăți sunt necesare unguentelor. Astfel prin ungere se înțelege proprietatea ce o au uleiurile de a adera la suprafața diferitelor grupuri ale mașinilor, iar prin capilaritate va face să

Ţigancă (Foto Fischer)

pătrundă uleiu în cele mai înguste spaţii, dintre osie şi lagăr, etc., acolo unde pericolul de contact şi uzură este mai mare. In acelaş timp pentru a păstra calităţile unguente, va avea nevoe de o altă calitate – de vâzcozitate – adecă să formeze un strat de o anumite grosime între părţile ce se freacă, iar în acelaş timp să nu fie eliminat, scos, adecă o adeziune destul de mare – să ferească contactul direct între metale. Uleiul mai trebue să aibă apoi stabilitate, adecă să nu-şi piardă calităţile iniţiale la frecări puternice. La rece, când nu este în stare de funcţionare, să nu blocheze, să aibă un punct de congelare cât mai scăzut – calităţi ce depind în mare parte şi de calităţile ţiţeiului, deşi azi cu anumite artificii se poate scădea punctul de congelare până la 20⁰ peste cel normal avut – şi apoi să nu fie inflamabil, sau să lase prea multă cenuşe la ardere. In afară de ungere uleiul mai are şi un rol de răcitor al motorului.

Să nu se evaporeze şi să nu se modifce, sau să atace părţile metalice, să varieze cât mai puţin vâscozitatea în condiţiunile de întrebuinţare, adecă să nu-şi modifice calităţile de ungere sub infuenţa temperaturei ridicate, să fie destul de subţire ca să pătrundă în spaţiile înguste ale lagărelor din maşinile moderne, având totuşi destulă consistenţă ca să menţină ungerea cilindrului care este încărcat şi descărcat cu gaze arzânde, de sute de ori pe minut – sunt proprietăţile necesare unui bun ulei.

Unsorile consistente, din uleiuri minerale rafinate, uleiuri vegetale crude şi rafinate, grăsimi animale şi lapte de var sunt săpunuri emusionate în uleiuri minerale, cu un conţinut de apă între 4–6% – de sodiu, aluminiu, magneziu, sau alte săpunuri din uleiuri vegetale, animale, sau chiar acizi naftenici.

Se utilizează pentru autovehicule, camioane, pentru maşini de treerat, arat, motociclete, biciclete, la lagărele maşinilor cu aburi, la osiile vagoanelor de căi ferate, la ungerea cablelor ce servesc la mine de cărbuni, sonde de ţiţei, de gaz, de apă, la lanţuri de transmisiune, cutii de viteză, etc. Ele au scopul de a conserva maşinile sau uneltele, precum uleiul de in consrvă lemnul, sau uleiurile şi unsorile animale conservă pielea.

Cutting-oil e un lubrifiant utilizat la prelucrarea oţelului, fierului, aramei, etc. Inlesneşte lucrul şi păstrează sculele la strunguit, găurit, la polizat, la raboteuză automată, pentru şuruburi la maşinile de tăiat ghiventuri, pentru tăiat, fiind toate acestea ferite contra ruginei în timpul şi după prelucrare.

Se obţine prin emulsionarea produsului petrolifer, cu soluţie de săpun. Apa răceşte maşina, săpunul şi uleiul având rolul de unguent.

Aman: Ţigancă

Vaselina, un apreciat unguent cu prețioase utilizări tehnice, farmaceutice și cosmetice, se obține din resturile destilării petrolului ca o massă gelatinoasă, sau se mai prepară uneori, dacă se cere prea multă, din parafină și un produs alb ca disolvant – este însă mai puțin apreciată ca vaselina pură.

Parafina se obține din rezidiile destilării petrolului ca o massă solidă – cu punctul de topire peste 30°, după calitate petrolul putând ajunge și până la 56° C.

Conținutul în parafină a diverselor petroluri variază, așa în petrolul de Burma și Rangoon se află până la 50% parafină, în cel galițian 5-10%, în cel ungar 12%, în cel românesc maximum 6% (țițeiul dela Policior, toate celelalte mult mai puțin), Pensilvania 1–5%, iar cel din Bacu 0.5%.

Mare parte din parafină se prelucrează în lumânări – după ce în prealabil se amestecă cu o anumită cantitate de stearină, spre a o face mai puțin inmuiabilă. Se mai utilizează la ungerea bețelor de chibrite suedeze și a diverselor compoziții impermeabile apei, cartoane sau hârtie parafinată, și chiar și a unor alimente-fructe (în America), la fabricarea cremelor de ghete, iar azi ca materie primă la fabricarea unor acizi superiori, necesari fabricării săpunului.

Paciurea: Răsboiul

Asfaltul sau bitumenul este partea ce rămâne după ce s'a extras din păcură uleiurile, massa groasă numită păcură secundară. Acest bitumen sau asfalt este identic cu cel nativ ce se găsește și este exploatat de multă vreme la Derna și Tătăruși, în Bihor.

Este utilizat din cele mai vechi timpuri în construcții de case, la șosele, la fabricarea cartoanelor grudonate, în construcții pentru apărarea contra umidității, la apărarea contra ruginei și la izolarea cablelor. La construcția de șosele azi are o extrem de mare utilizare, fie că este divizat și amestecat cu piatră – un fel de beton – fie că se topește și se construesc suprafețele șoselelor, sau la drumurile macadamizate. O cantitate destul de importantă de asfalt se utilizează în industria lacurilor.

Un bun asfalt are punctul de topire foarte ridicat, rezistă la penetrație, are putere mare de întindere – ductilitate. Ductilitatea și penetrabilitatea cresc cu cât temperatura de topire este mai mare.

Cocsul se obține prin arderea gudroanelor acide, provenite dela rafinarea uleiurilor. In fine cocsul de petrol se întrebuințează și în electrozii lămpilor și în industria metalurgică.

Drept încheiere nu vom omite specificarea ramurilor de industrie noi ce s'au desvoltat în strânsă legătură cu industria petroliferă. Astfel prin cracking, s'a mărit procentul de benzină în petrolul natural, iar gazele, substanțele gazoase rezultate, împreună cu gazele de sondă, supuse operației de polimerizare, vor aduce tot la o mărire a cantității de benzină.

S'a ajuns și la sinteza alcoolului etilic din produșii gazoși ai petrolului, și la sinteza cauciucului.

Am amintit că diversitatea și importanța economică a petrolului și derivaților lui explică lupta ce se dă pentru acest prețios isvor de energie. Această luptă e existat și va mai continua atâta timp cât va fi nevoe de aceste produse. Viitorul poate că va pune alte probleme, altele vor fi scopurile de sbatere ale omenirii – materialiste – după ce azi a reușit într'un fel foarte ingenios să-și asigure încă pentru un timp foarte îndelungat benzina sau produsele petrolifere din cărbune, și care încă după cele mai pesimiste evaluări vor fi suficiente pe o sută de ani... Până atunci se va fi ajuns la o mai rațională captare a căderilor de apă, a bioxidului de carbon din aer, a căldurei solare sau a căldurii centrale a pământului.

VITRINA CĂRȚII

CRONICA LITERARĂ

Grigore Popa: INVITAȚII. Editura „Țara" Sibiu, 1941. Pag. 124. Lei 100.

Talentatul poet și scriitorul de largă cultură care este Dl. Grigore Popa, și-a strâns de curând într'un simpatic volum *Invitațiile* publicate în revistele „Pagini literare" și „Viața Ilustrată".

Un profesionist al filosofiei sau al esteticei ar fi făcut din subiectele acestei cărți ispititoare, o serie de tratate docte și reci, menite să intereseze un cerc restrâns de lectori. Dl Grigore Popa n'a făcut așa. El nu sperie pe cititor nici cu țepeneala didactică a expunerii, nici cu nemilostivele imperative ale moralistului de catedră. Ci îl *invită,* cu prietenească gingășie, în dumbrăvile paradisiace ale *vieții,* în cel mai înalt înțeles al acestui cuvânt.

Astfel, autorul *Filosofiei lui Soeren Kierkegaard* și al *Stilurilor de viață* (publicate acum câțiva ani în editura noastră) ne invită de astă dată, pe rând, la frumos, la poezie, la credință, la înțelepciune, la metafizică, la moarte, la aventură, la câmp, la tradiție, la comuniune, la românism, la eroism - desvelindu-ne, cu iscusință de măestru sau cu imagini de vizionar, negrăitele frumuseți ale vieții trăite după vrerea lui Dumnezeu.

De aceea lectura cărții d-lui Grigore Popa nu stârnește numai plăcere intelectuală, ci și încântare estetică.

Prin „Invitațiile" sale autorul a dovedit încă odată - dacă mai era nevoe - că este unul dintre cei mai cuceritori eseiști ai contemporaneității noastre.

D. P.

Augusta Rubenescu: MĂRIRE ȚIE! Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, 1941.

Pentru cei care urmăresc evoluția literaturii religioase la noi, cartea doamnei Augusta Rubenescu aduce o notă cu totul inedită. Cele douăsprezece legende religioase sunt de-a dreptul surprinzătoare. Ele dovedesc o serioasă cultură teologică și un talent literar necăutat, dar cultivat până în cele mai mici linii. Nimic de prisos. Maiestatea Celui prezent pretutindeni e înfățișată într'adevăr cu o gingășie de expresie rară. *Oricare* dintre legende ar putea emula cu *oricare* dintre „Kristuslegender" ale marei scriitoare suedeze. Desigur, după înfățișare, cartea nu va face gălăgie. Ea are un tâlc cu mult mai înalt: tâlc de cenușereasă a unei literaturi de o reală valoare, lipsită de caracteristicele gloriolei de o zi...

Ștefana Velisar-Teodoreanu: CLOȘCA CU PUI. București, Cartea Românească, 1941.

Doamna Ștefana Velisar e o apariție singulară în literatura noastră. Ionel Teodoreanu (cel care a creiat convoaiele de femei bizare în proza noastră poetică) i-a pregătit afectiv apariția. Ștefana Velisar e soția lui Andy din romanul „Bal Mascat" și în acelaș timp soția lui Ionel Teodoreanu... (Nu e o șaradă).

Cu romanul „Calendar Vechiu" - premiat de *Societatea Intelectualilor Români* - prin acest debut semnificativ, doamna Lili Teodoreanu a pășit, fiindcă așa se cuvenia, în rândul întâi al prozatoarelor noastre. A urmat apoi „Viața cea de toate zilele" și acum acest relicviar „Cloșca cu pui", pe care autoarea a pregetat timp de 3-4 ani să-l dea la iveală. E o taină de parfum femenin în această carte. Un trecut - ireversibil - spre care autoarea se apleacă transfigurată. Citiți schița *Crăciun:* „Nu mai am timp, trebue să mă întorc din drum. Nu voiu ajunge niciodată la Betleem, am

pornit prea târziu. Copiii mei sunt mari și nu mă mai pot duce nici ei".

Imi dau seama că astfel de cărți nu se *re-comandă* prin paliative. Un artist nu pune niciodată ultima expresie operei sale, pentru ca ochiul publicului să găsească mereu o nouă posibilitate de încântare. Deaceia, rămân debitoare doamnei Lili Teodoreanu, pe care o port vecină cu inima mea.

EUGENIA MUREȘANU

◙

Academia teologică ort. rom., Caransebeș: ANUAR 1940-1941.

Academia teologică ortodoxă română din Caransebeș a încununat primul an de arhipăstorire a *P. S. Veniamin Nistor* cu un Anuar ce face cinste Părinților Profesori, iar Academiei îi sporește prestigiul.

Părintele Rector *Arhim. Dr. L. Busuioc* subliniază în Cuvântul înainte, că acest Anuar consacră și o dată jubilară: 75 de ani dela restaurarea Episcopiei Caransebeșului.

Iată cuprisul Anuarului:

Cuvânt înainte, V-VI.

1. Prof. Dr. Gh. Cotoșman: Profesorul Dr. Petru Barbu XI-XXIII.

2. Prof. Dr. Gh. Cotoșman: Episcopia Caransebeșului până în pragul sec. XIX (1-160).

3. Prof. Dr. Sofron Vlad: Mărturia Sf. Ap. Pavel despre viața și învățătura Mântuitorului. (161-230)

4. Prof. Dr. Zeno Munteanu: Noțiunea și originea divină a apostolatului. (231-261)

5. Prof. Dr. Dimitrie Belu: In legătură cu valorile morale. (262-305).

Date statistice. (306-326)

Ce cuvânt de prețuire am mai putea să adăugăm la cuprinsul acestei publicații? Valoroasele studii ce ocupă 340 de pagini sunt o reală contribuție la îmbogățirea diferitelor compartimente ale literaturei teologice românești.

Părintele Cotoșman prin seria lucrărilor de până acum (avem înainte numai 14) s'a consacrat ca „specialist" în Istoria Bisericii române ortodoxe din acel minunat colț de țară. Trecând și prin acest crâmpei din Istoria Episcopiei Caransebeșului, vezi că pe urmele Sf. Sale, mare noroc ar trebui să aibă acela care ar mai putea aduce o informație sau să descopere vreun document.

Părintele S. Vlad este mai cunoscut cercurilor de aci, fiindcă aci la Kolozsvár-Cluj a lucrat aproape zece ani ca profesor la Seminarul pedagogic universitar. Sf. Sa și-a făcut intrarea în lumea teologilor cu teza de licență asupra Sf. Apostol Pavel. S'a consacrat prin teza de doctorat: Prologul Evangheliei a patra - și duce la desăvârșire ceeace știa Sf. Sa despre Pavel, arătându-ne acum ceeace Pavel știe despre Iisus Domnul.

Judecata nepripită, informația deplină și profunda credință se împletesc în scrisul Părintelui Profesor S. Vlad.

Plecând dela datele Sf. Scripturi, Părintele Z. Munteanu arată că termenul de „Apostol" se întâlnește având un înțeles mai larg și altul mai limitat. In studiul din acest Anuar Sf. Sa se ocupă de aspectul din urmă al termenului. „Cei doisprezece" au primit numele de „Apostoli" direct dela Mântuitorul, nume legat de o specială slujire, transmisibilă.

Studiul părintelui D. I Belu, fost profesor la Academia Teologică dela Nagyvárad-Oradea, împreună cu P. Vlad, leagă mănunchiul studiilor din Anuarul dela Caransebeș cu „legătura valorilor morale"-religioase, adecă „teocentrice, teonome" - căci „religia nu este o dușmană, ci o împlinitoare a binelui, întru cât, din om ea revendică tot ceeace poate sluji binelui. In această slujire se împlinește întreaga ființă a omului, in care se destăinue voia întemeietorului său".

◙

Preot Emil Nicolescu: DIN VIEȚILE SFINȚILOR VASILE CEL MARE, GRIGORIE DE NAZIANZ ȘI IOAN GURĂ DE AUR. Biblioteca „Veniți de luați lumină" Nr. 3. Editura Episcopiei ort. rom. Kolozsvár-Cluj. Pag. 31. Prețul 30 fileri.

Cei Trei Sfinți Ierarhi, stâlpi ai dreptei credințe, prin cuvântul și pilda vieții lor rămân pentru toate veacurile dascăli ai lumii. Totdeauna lumea are ceva de învățat dela ei, cu deosebire că uneori mai mult ca altădată. Și tocmai astăzi, în mijlocul năprasnicelor furtuni care fac să troznească temeliile tuturor așezărilor omenești, credința noastră are nevoie de mult razim. Prin evocarea stâlpilor dreptei credințe Părintele Prof. E. Nicolescu aduce un bun serviciu acestei nevoi. Scrisă limpede, pe înțelesul obștei întregi, broșura S. Sale se recomandă tuturor celor ce vor să zăbovească o leacă în tovărășia sfinților și marilor dascăli ai lumii.

Fl. M.

ACTUALITĂȚI

I. P. S. S. Mitropolitul Nicolae

POMENIREA LUI OCTAVIAN GOGA. Doamne, ce repede trec anii! Abia ziua de 7 Mai ne-a adus aminte că au trecut patru ani de când profeticul cântăreț și vijeliosul luptător care a fost Octavian Goga își doarme somnul cel vecinic în cripta dela Csucsa-Ciucea.

Trupul poetului s'a pogorit în pământul dintru care a și fost alcătuit. Ci sufletul lui mare s'a înălțat la Tatăl, al cărui „lucru l-a săvârșit" în viață, cu credință „până la moarte."

Jur-împrejur e largul care cântă,
E soare'n cer, e sărbătoare sfântă
Și'n vreme ce mi-a amuțit pământul
Fiorul păcii 'n suflet mi se lasă,
Eternități îmi flutură vesmântul;
Simt, Dumnezeu cum mă primește 'n [casă...

(Din larg)

De-acolo ne îmbrățișează și azi cu neîmpuținata sa dragoste de frate trimițându-ne solia încrederii nezdruncinate în puterile de viață ale neamului.

◙

I. P. S. MITROPOLITUL NICOLAE A ÎMPLINIT 60 DE ANI. Prin temeinica sa cultură vădită în cursurile ce le ținea depe catedra Institutului teologic „Andreian" și în îmbelșugata sa activitate de publicist, I. P. S. Sa izbutise să-și zidească un nume răsunător încă înainte de a se sui pe scaunul încărcat de mărire al Mitropolitului Șaguna. Iar prin uriașa operă înfăptuită în timpul celor douăzeci și doi de ani de arhierie a ajuns să fie cunoscut nu numai în cuprinsul Țării, ci și dincolo de hotarele ei, ca unul dintre cei mai neînfricați apărători ai legii strămoșești și ca unul dintre cei mai luminați reprezentanți ai ortodoxiei ecumenice.

După aproape patru decenii de „luptă bună", la împlinirea vârstei de șaizeci de ani, nu e de mirare că simbolica podoabă a capului I. P. S. Sale se apropie tot mai mult de culoarea patriarhală. De mirare e că la această vârstă I. P. S. Sa își păstrează neschimbata tinerețe și vigoare a sufletului.

Cu bucuria pe care ne-o stârnește 'n suflet acest luminos adevăr, ca fii credincioși (după rânduiala canoanelor și după iubirea ce i-o păstrăm) rostim — și noi — către înălțimile cerului ocrotitor obșteasca ectenie din dumnezeiasca slujbă:

„Intâi pomenește, Doamne, pe Inalt Prea Sfințitul nostru Arhiepiscop și Mitropolit Nicolae, pe care il dăruește sfintelor Tale biserici întreg, cinstit, sănătos, îndelungat în zile, dreptindreptând cuvântul adevărului Tău!"

D. P.

◙

ADUNAREA EPARHIALA. Legiuita adunare a Eparhiei Vadului, Feleacului și Kolozsvár-Clujului a fost convocată pe ziua de 3 Mai — Dumineca Samarinencii.

Solemnitatea s'a început cu sf. Liturghie săvârșită, în Catedrală, de către P. S. S. Episcopul Ni-

Octavian Goga

colae înconjurat de marele sobor, şi cu slujba chemării Duhului Sfânt.

Membri Adunării, împreună cu protopopii eparhiei şi cu un respectabil grup de intelectuali mireni din localitate, au trecut apoi în sala festivă a palatului episcopal, unde avea să se deschidă Adunarea.

Cuvântarea de deschidere a P. S. S. Nicolae Colan

P. S. Sa a fost primit de întreaga asistenţă, în picioare. Corul studenţilor teologi a cântat „Pre Stăpânul" şi „Hristos a înviat".

P. S. Sa având pe masa prezidială Sf. Evanghelie şi crucea, de-astânga pe părintele protosincel Ion Dinu şi de-adreapta pe părintele consilier dr. V. Sava, secretarul general al Adunării, se adresează Prea Cucernicilor Părinţi şi domnilor deputaţi cu strămoşeştile bineţe: Hristos a înviat!

N'a dat nimeni comanda, dar toţi într'un glas au răspuns: Adevărat că a înviat!

In tăcere sacră aşteaptă toţi să audă cuvântul păstorului celui mare. Şi acesta grăeşte. Pleacă la drum cu glas scăzut. Creşte. Capetele se ridică după cuvântul care le poartă după voia sa. Şi la sfârşit toate frunţile erau ridicate spre înălţimi, de unde vine tot ajutorul.

P. S. Sa Episcopul Nicolae Colan a spus între altele:

Ne-am adunat în virtutea legii zidite pe temelia canoanelor şi a datinei strămoşeşti, ca să ne dăm seama de drumul făcut de Biserică în ultimul an şi de făptuirile Ei spre o mai bună vieţuire întru Hristos a neamului nostru de aici.

Această adunare eparhială o deschid tot în atmosfera încărcată ce învălueşte întreg pământul.

Nu fac această constatare ca să ne adâncim întristarea, ci ca să ne dăm mai bine seama în ce clipă a istoriei ne găsim şi luând aminte să scoatem din ea învăţătură folositoare.

Dacă am fi numai noi în stastarea aceasta, am avea îndreptăţirea să ne jeluim; dar necazul şi strâmtoarea nu sunt numai ale noastre, ci ale lumii întregi.

Se vede că Dumnezeu vrea să pue lumea la o cumplită încercare – doar se va hotărî să-şi tocmească viaţa după chipul Evangheliei. Prin păcatul omului a năvălit în lume răul şi moartea, şi numai cu jerfa şi Invierea Domnului au putut fi răpuşi aceşti vrăjmaşi ai omului. Numai credinţa în aceste adevăruri ne mai poate întinde o punte de nădejde. Căci mă întreb: Ce altceva ar putea să ne mângăe şi să ne întărească în asemenea vremi, dacă nu credinţa eroică în Dumnezeul milostivirii şi a toată bunătatea!

Omul care nu-şi ancorează sufletul în credinţa tare este ca o trestie pe care vijelia o culcă la pământ şi trecătorii o calcă în picioare. Ci, cel cu credinţa tare este asemenea stejarului. Furtuna poate să-l îndoaie încoace şi în colo, poate să-l despoaie de frunze, poate să-i rupă crengile; el poate să treacă prin toamne pâcloase, prin ierni cumplite, dar primăvara iarăşi odrăsleşte, îmbrăcându-se în haină nouă, verde şi plină de viaţă.

De aceea să mulţumim lui Dumnezeu că ne-a zidit popor credincios.

Neamurile au venit pe rând la credinţa în adevăratul Dumnezeu, prin Iisus Hristos. Unele au fost convertite prin propoveduitori însufleţiţi, „nebuni" pentru Hristos. Altele prin poruncă împărătească; iar altele au fost oarecum „silite" să creadă, prin foc şi sabie.

Ci noi n'am fost aduşi la credinţa în Hristos şi a lui Evanghelie în nici unul dintre aceste chipuri; noi ne-am pomenit în lume ca neam creştin. N'am existat ca popor românesc înainte de a fi creştini. Din momentul în care am luat fiinţă ca neam românesc, am apărut în istorie şi ca creştini. Istoria noastră ca neam începe odată cu istoria noastră creştinească. Nici unul nu avem reminiscenţe că am fost vreodată păgâni, ci purtăm în noi conştiinţa că totdeauna am fost mărturisitorii legii lui Hristos. Şi însuşirile pe cari le moşteneşti dau nota fundamentală a sufletului tău.

Familia face numai o creştere a acestor însuşiri. Şcoala mai adaugă la ele ce poate. Societatea contribue şi ea la sporirea şi la curăţirea lor, dar în esenţa lui sufletul se înfăţişează cu alcătuirea ce a moştenit-o. De aceea sufletul naţiei noastre poartă pecetea legii lui Hristos. Şi vorbind de sufletul naţiei, n'am spus o sminteală. Naţiile au şi ele un suflet rânduit de Ziditorul a toate. Ele nu sunt realităţi firave alcătuite în şedinţe festive cu procese verbale. Aşa se închegează societăţile care se fac şi se desfac, se adună şi se risipesc. Cu naţiile nu este aşa. Pe ele le-a lăsat Dumnezeu. Ele sunt slove în alfabetul cu care Dumnezeu scrie istoria şi ele trăiesc şi mor după rânduiala Proniei dumnezeeşti.

Ne apropiem de Praznicul Rusaliilor. Rusaliile sunt puţin cunoscute ca praznic al neamurilor, deşi aşa este. Căci la Rusalii Sf. Duh a dat apostolilor puterea de a vorbi în limbile tuturor naţiunilor cari erau de faţă. Acelaş Duh putea să facă aşa fel, încât toţi cei de faţă atunci să înţeleagă o singură limbă. Dar, voit-a Dumnezeu să sfinţească încă odată şi să înoiască aşezarea neamurilor şi prin Duhul Adevărului, care dela Tatăl purcede şi lucrează neîncetat în lume, să le ocrotească şi să le călăuzească pe calea destinelor lor.

Și în lucrul nostru din anul despre care urmează să ne dăm seamă, spre aceasta ne-am străduit, ca prin Evanghelia lui Hristos să păstrăm nevătămat și nestricat sufletul nației și cu făclia legii strămoșești să-i luminăm căile.

In iubirea de lege cuprindem și pe cea a stăpânirilor de Dumnezeu orânduite. Pentrucă, după cuvântul lui Pavel și după cele mai sus arătate, nu este stăpânire fără numai dela Dumnezeu.

Propoveduim iubirea de limbă pentru multe pricini. Intâi pentru că este a noastră; apoi pentrucă în ea am rostit prima rugăciune către Dumnezeu Tatăl. In graiul ei ne-am botezat și în graiul ei vom fi prohodiți la vama prin care vom trece în împărăția cea fără de sfârșit.

Iar pământul se cuvine să-l iubim, pentrucă este lucrul mânilor lui Dumnezeu dat spre folos nouă; dar și pentru pricina că aci am văzut lumina vieții, aci ne-am desfătat cu florile lui, aci am ascultat șoaptele izvoarelor lui, aci am hoinărit prin codrii lui.

Acestea le-am propoveduit prin pastorale, prin circulare, prin vizitațiunile canonice pe care le-am făcut, prin presa noastră și prin cărțile ce le-am scos; și aceste adevăruri le propoveduesc împreună cu mine toți slujitorii Bisericii, dela o margine la alta a întinsei Eparhii care astăzi se află sub legiuita mea ascultare.

Spre a sublinia această îngemânare de idei, îngăduiți-mi să citez și dintr'o cuvântare a fostului premier, Contele Teleki Pál, care a spus că: nu există ideie creștină fără ideie națională, nici naționalism adevărat fără duh creștinesc. Noi ne identificăm cu acest adevăr și căutăm să-l împlinim întrucât puterile ne îngăduesc. Pe această linie așezăm toate câte le facem.

După cuvântarea P. S. Sale, Păr. consilier Dr. V. Sava, secretarul general al Adunării, citește apelul nominal al deputaților. Adunarea eparhială nefiind în număr nu putea aduce hotărîri valide. Pentru care pricină P. S. Sa Episcopul Nicolae închide ședința, împărtășind arhiereasca Sa binecuvântare tuturor celor de față și rugând pe Dumnezeu să trimită'n lume pace și bună'nvoire între oameni. FL. M.

CONCERTUL CORULUI CATEDRALEI ORT. ROM. Sâmbătă, 23 Mai a. c. Corul Catedralei ort. rom. din Kolozsvár-Cluj de sub conducerea P. C. Sale cons. stavr. Laurențiu Curea a dat un foarte reușit concert, în fața unui public, care a umplut până la refuz sala festivă a palatului băncii „Albina", având în frunte pe Inalt Preasfințiții Arhiereii noștri Dr. Iuliu Hossu Episcopul Bisericii rom. greco-cat. și Nicolae Colan Episcopul Bisericii rom. ort. A fost înălțător momentul când ambii arhierei intrând alături în sală, publicul i-a întâmpinat ridicându-se în picioare, iar corul a intonat imnul: „Pe Stăpânii și arhiereii noștri, Doamne

Catedrala noastră

Corul Catedralei ortodoxe române din Kolozsvár-Cluj

păzeşte-i întru mulţi ani". Corul a executat compoziţii religioase şi lumeşti, din ale celor mai talentaţi şi mai autentici compozitori români.

Increstăm la răboj faptul acesta ca pe cel mai de seamă eveniment petrecut în luna trecută în viaţa publică a Românilor din Nordul Transilvaniei. Intâiu pentrucă acest concert — prin alegerea bucăţilor executate şi prin executarea lor ireproşabilă a fost la nivelul celor mai înalte cerinţe artistice.

Dar mai ales pentru faptul, că acest concert ne-a revelat o împrejurare menită să ne umple sufletele de încredere şi nădejde. In timpul din urmă şi ici şi colo se poate auzi întrebarea plină de îngrijorare: vom putea menţine, o mână de oameni, la nivelul cerut de vremuri, cultura românească? Fapta Părintelui Curea şi a vrednicilor lui corişti a răspuns afirmativ la această întrebare. Ceeace au făcut e — desigur — o chestie de talent. Dar e — mai ales — o chestie de apostolat, de neinfrântă râvnă de a nu îngropa talantul ce ţi s'a dăruit, ci a-l pune în serviciul obştesc. Mai presus de toate cultura unui popor e problemă morală; ea izvoreşte din credinţă, din nădejde, din dragoste şi din râvnă. Fiecare om e trimis în lume cu o veste bună pentru semenii săi; iar în momentul potrivit Duhul Sfânt îi şopteşte fiecăruia ceeace are de spus. Contribuţia omului e aceea de a vrea să vorbească în numele Domnului.

Concertul dat de corul Părintelui Curea ne-a desvăluit numai talentul P. C. Sale. Dar noi ştim, că el a fost rezultatul unei îndelungate şi obositoare osteneli pusă în slujba obştească. Preţul acesteia e tot atât de mare ca al talentului.

Ii mulţumim P. C. Sale şi vrednicilor corişti şi pentru înălţătoarele emoţii artistice şi pentru lecţia morală ce ne-a prilejuit.

I. G.

EDITORIALE. Dupăce P. C. Părinte Dr. L. G. Munteanu sporise anul trecut numărul „Cărţilor vieţii" cu preţioasa lucrare despre *Viaţa şi învăţătura Mântuitorului nostru Iisus Hristos,* harnicii lucrători ai Tiparniţei noastre eparhiale au început de curând să culeagă un nou volum datorit aceluiaş autor care este rectorul Academiei teologice ort. rom. din Kolozsvár-Cluj.

Noua lucrare a părintelui rector va înfăţişa *Viaţa Sfântului Apostol Pavel,* biruitorul ostaş al Crucii şi uriaşul stâlp al Bisericii lui Hristos.

Volumul de peste două sute de pagini împodobit cu numeroase ilustraţii — va apărea încă în cursul lunei viitoare.

După el, cea mai apropiată lucrare care va vedea lumina tiparului în colecţia „Cărţilor vieţii" va fi volumul P. C. Părinte Ion Goron, intitulat: *Gânduri despre Impărăţia lui Dumnezeu.*

Tot aici se cuvine să amintim că Părintele Profesor Florea Mureşanu va face să apară, încă în cursul acestei luni, o lucrare despre *Biserica din deal.* Ea va cuprinde istoria vechiului lăcaş de închinare ortodoxă din Kolozsvár-Cluj şi a slujitorilor lui. Va fi deci o monografie istorică, zidită pe temeiul unui bogat material documentar adunat de autor cu nu puţină pasiune şi osteneală.

Un remarcabil număr de ilustraţii va împodobi paginile cărţii din cuprinsul căreia „Tribuna Ardealului" a anticipat câteva fragmente.

D. P.

Biserica ortodoxă din Karlsbad

POŞTA REDACŢIEI

— *Mai multor prieteni:* Calde mulţumiri pentru felicitări.

— *D. I. în O.:* Ca „vechiu abonat“ vreai acum să ne fii şi colaborator? Asta ne impresionează. Totuşi, mărturisim sincer că noi nu aşteptăm dela abonaţi să şi colaboreze neapărat la revistă. Suntem mulţumiţi dacă o citesc şi-şi plătesc regulat abonamentul. Prin urmare: Rămânem tot prieteni.

— *I. N. Cepător în D.:* Te rugăm să citeşti articolul „Despre poezia trăsnită“ din ultimul număr al revistei – şi te vei lămuri asupra părerii ce-o avem despre poeziile ce ne-ai trimis. Totuşi mai încearcă. Dictonul „poeta non fit sed nascitur“ să nu te descurajeze: Cine ştie? Poate în cazul de faţă e vorba de-o naştere mai grea...

— *O abonată:* Poza lui Marinel, cel mai proaspăt mădular al familiei, ne-a plăcut mult. Publicarea ei în revistă însă credem că e mai bine dac'o amânăm până o şti şi el măcar să se uite la ea. De-ocamdată îngăduiţi-ne să Vă trimitem îndătinata urare: „Vivant sequentes!“

— *I. F. în C.:* Ai fost proroc: Poeziile nu se pot publica.

— *I. B. în Z.:* Prezentarea Părintelui Ştefan din „Amurg“ nu e destul de individualizată. De aceea figura eroului rămâne ştearsă. Incolo, schiţa nu e lipsită de calităţi. Amănunte, ocazional.

— *V. S. în B.:* Dupăcum vezi, am primit manuscrisul, l-am păstrat şi – când i-a venit rândul – i-am dat drumul. Cu aceeaşi preţuire: S'auzim de bine.

— *N. A. în B.:* Tot fără supărare răspundem şi noi. Nu v'am tăiat la răbojul cronicei noastre publicaţia, din foarte simplul motiv că nu ne-aţi trimis-o şi n'o primim nici astăzi. Noi bucuros vorbim despre fapta bună a oricui – şi suntem cu totul de acord în ceeace priveşte frăţia despre care ne scrieţi. Deci: aşteptăm.

REDACŢIA

TIPOGRAFIA EPARHIEI
ORTODOXE ROMÂNE
KOLOZSVÁR

Conducător responsabil:
Gheorghe V. Bidu

VIAȚA ILUSTRATĂ

REVISTĂ DE FAMILIE

APARE LUNAR, CU BINECUVÂNTAREA P. S. SALE EPISCOPULUI NICOLAE

EDITOR ŞI REDACTOR RESPONSABIL: Prot. I. GORON

ABONAMENTUL PE UN AN 10 PENGEI – UN NUMĂR 1 P.
PENTRU ROMÂNIA 450 LEI. – UN NUMĂR 40 LEI

REDACȚIA: KOLOZSVÁR-CLUJ, EPISCOPIA ORT. ROMÂNĂ, PIAȚA HITLER A. 18.
ADMINISTRAȚIA: KOLOZSVÁR-CLUJ, LIBRĂRIA EPARHIALĂ, PIAȚA HITLER A. 2.

—o-o—

ÎN ACEST NUMĂR:

PENTRU COLABORATORI

Revista se pune sub tipar totdeauna la 15 ale lunei. Domnii colaboratori sunt rugați să-şi trimită manuscrisele până la această dată. Rugăm articole scurte, scrise citeț, pe o singură pagină a hârtiei. Ordinea articolelor e determinată de necesități tehnice, nu de alte considerații. – Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.